

T. C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ERGENLERİN SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARININ
ANNE BABA TUTUMLARIYLA İLİŞKİSİ

TEZİ YAZAN

Dinçer SAĞIR

TEZ DANIŞMANI

I. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat GÜLMEZ

II. Danışman: Doç. Dr. Mehmet BİLGİN (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

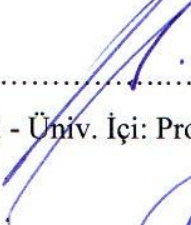
MERSİN, EYLÜL-2016

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

201410052 numaralı öğrencimiz olan Dinçer SAĞIR tarafından hazırlanan “Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Psikoloji** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

1. Tez Danışmanı - Jüri Üyesi - Üniv. İçi: Yrd. Doç. Dr. Murat GÜLMEZ

Jüri Üyesi - Üniv. İçi: Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

Jüri Üyesi - Üniv. İçi: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

Jüri Başkanı - 2. Tez Danışmanı - Jüri Üyesi - Üniv. Dışı: Doç. Dr. Mehmet BİLGİN
(Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi - Üniv. Dışı: Yrd. Doç. Dr. Metehan ÇELİK (Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

26 / 09 / 2016

Yrd. Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

Anne babalara ithafen...

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, ortaöğretim çağındaki ergenlerin anne baba tutumları ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Öncelikle bu araştırmanın her aşamasında katkısı olan ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet BİLGİN'e teşekkür ederim. Eleştirel ve yol gösterici fikirleri için Yrd. Doç. Dr. Murat GÜLMEZ'e teşekkür ederim. Yüksek lisans dönemi boyunca bilgi birikiminin yanında değerli görüş, öneri ve tecrübelerini aktararak bizi aydınlatan Prof. Dr. Şükrü UĞUZ'a teşekkür ederim. Tez hazırlama sürecinde yardımlarını esirgemeyen kuzenim Seymen ÇELİK'e, araştırmamın başından sonuna kadar destek ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Arzu DAĞGEÇEN BAŞSU'ya teşekkür ederim. İlgı ve alakasından dolayı Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri Aycan KOL'a teşekkür ederim. Ayrıca, test uygulama esnasında yardımcı olan okul idarecilerine, öğretmenlere ve geleceğimizin teminatı gençlerimize teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca başta eğitimim olmak üzere her konuda beni destekleyen annem Sebahat SAĞIR'a, babam Faik SAĞIR'a ve ayrıca desteklerinden dolayı kardeşlerim Tülin ÜRGÜP, Meryem AKRAY ve Saniye Gül TUNUR'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimde büyük bir sabır ve anlayış gösteren, ayrıca desteğini esirgemeyen değerli eşim Hatice KAYA SAĞIR'a teşekkür ederim. Kıymetli oğullarım Doğan ve Hasan Akın ile tez sürecinde dünyaya gelen oğlum Poyraz Mert'e sevgilerle...

26.09.2016

Dinçer SAĞIR

ÖZET

ERGENLERİN SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARININ ANNE BABA TUTUMLARIYLA İLİŞKİSİ

Dinçer SAĞIR

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

I. Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat GÜLMEZ

II. Danışman: Doç. Dr. Mehmet BİLGİN (Çukurova Üniversitesi)

Eylül 2016, 76 Sayfa

Bu araştırma, ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma örneklemi, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Adana ili Çukurova, Seyhan, Yüreğir ve Sarıçam ilçelerindeki 12 farklı ortaöğretim kurumunun 9, 10, 11, 12. sınıfında okuyan 500 kız 500 erkek olmak üzere toplam 1000 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla Özer (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği", anne baba tutumlarını ölçmek amacıyla Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından geliştirilen "Ana Baba Tutum Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, çok yönlü varyans analizi (MANOVA) ve anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular .05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bulgulara göre, ailelerin demokratik tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı; anne babaların

otoriter ve koruyucu/istekçi tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik tutuma sahip olan ailelerde; kızların sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu; ayrıca, erkeklerin kızlara göre öfkelerini daha fazla kontrol ettikleri görülmektedir. Otoriter ve koruyucu/istekçi tutuma sahip olan ailelerde; kız ve erkeklerin sürekli öfke, öfke dışa yansıtma ve öfke kontrol düzeyinin aynı olduğu, kızların öfkeyi içte tutma düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, öfke, sürekli öfke, öfke ifade tarzı, anne baba tutumu.

ABSTRACT

THE RELATION OF THE TRAIT ANGER AND ANGER EXPRESSION STYLES OF THE ADOLESCENTS TO THE PARENTS ATTITUDES

Dinçer SAĞIR

Master's Thesis, Department of Psychology

I. Advisor: Asst. Prof. Dr. Murat GÜLMEZ

II. Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet BİLGİN (Çukurova University)

September 2016, 76 Pages

This study was conducted to investigate whether there is a significant difference between adolescents' trait anger and anger expression styles and their parents' attitudes.

The sample of the research consists of a total of 1000 students, 500 girls and 500 boys in 9th, 10th, 11th and 12th grades of 12 different secondary education institutions in the districts of Çukurova, Seyhan, Yüreğir and Sarıçam in the province of Adana in 2015-2016 academic year.

In this research, some sources have been used such as "Parental Attitude Scale" developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (2005) to measure the attitudes of the parents, "Trait Anger and Anger Expression Styles" adapted to Turkish by Özer (1994) and "Personal Information Form" prepared by the researcher in order to collect data.

In the analysis of the data, the Scheffe test has been used as a complementary Post-hoc analysis to determine the multivariate analysis of variance (MANOVA) and the groups from which the significant difference originated. The findings were evaluated at .05 significance level.

According to the results of the research, it is seen that there is a significant difference between the trait anger levels of the adolescents, the manner of expression of anger and the parental attitudes. According to findings, as the level of democratic attitudes of the families increases, the state of continuous anger, anger holding and anger outwardness of the adolescents decrease and anger control increases; the higher the level of authoritarian and protective/willing attitudes of the parents, the more the

adolescents' perpetual anger, anger and inner self-reflection increased and the anger control decreased. In families with a democratic attitude; the girls' level of trait anger, anger holding and anger outwardness is higher than that of men; it is seen that men have more control over their anger than girls. In families that have authoritarian and protective/willing attitude; it is seen that girls and men have the same level of trait anger, anger outwardness reflection and anger control, and girls have higher level of trait anger holding than men.

Key Words: Adolescent, anger, trait anger, anger expression style, parents' attitude.

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3.1. Örnekleme Giren Okulların Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Sayıları	26
Tablo 4.1. Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları	30
Tablo 4.2. Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları	31
Tablo 4.3. Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları	34
Tablo 4.4. Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları	39
Tablo 4.6. Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları	40

KISALTMALAR

ABTÖ	: Anne Baba Tutum Ölçeği
SÖÖTÖ	: Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
A.L.	: Anadolu Lisesi
Akt.	: Aktaran
Ark.	: Arkadaşları
vb.	: ve benzeri

İÇİNDEKİLER

KAPAK	I
TEZ İMZA SİRKÜLERİ	II
İTHAF SAYFASI	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VII
TABLolar LİSTESİ	IX
KISALTMALAR	X
İÇİNDEKİLER	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları	3
1.4. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	4
1.5. Sayıtlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Aile	8
2.2. Anne Baba Tutumları	8
2.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu	9
2.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu	10
2.2.3. Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu	11
2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Etmenler	11

2.4. Ergenlik Dönemi	12
2.5. Ergenlikte Anne Baba Tutumu ve Önemi	13
2.6. Öfke	14
2.6.1. Öfkenin Nedenleri	15
2.6.2. Öfkenin Sonuçları	17
2.6.3. Öfkenin Özellikleri ve İşlevleri	18
2.6.4. Öfkenin Boyutları	18
2.6.5. Öfke İfade Tarzları	19
2.7. Ergenlik Dönemi ve Öfke	19
2.8. Anne Baba Tutumlarının Ergenlere Etkileri	19
2.9. Anne Baba Tutumu ve Öfke	20
2.10. İlgili Araştırmalar	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	25
3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	25
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)	27
3.3.3. Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	28
3.4. Verilerin Toplanması	29
3.5. Verilerin Analizi	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM	30
4.1. Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var Mıdır?	30

4.2. Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var Mıdır?	34
4.3. Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var Mıdır?	38
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	46
5.1. Sonuçlar	46
5.2. Öneriler	47
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	47
5.2.2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler	47
6. KAYNAKÇA	48
7. ÖZGEÇMİŞ	55
8. EKLER	56
8.1. Ek-1. Kişisel Bilgi Formu	56
8.2. Ek-2. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği	57
8.3. Ek-3. Ana Baba Tutumları Envanteri	60
8.4. Ek-4. Uygulama Yapılan Okul Listesi	62
8.5. Ek-5. Araştırma İzin Belgesi	63

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem, araştırmanın amacı, araştırmanın alt amaçları, araştırmanın gerekçesi ve önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem

Sağlıklı nesiller yetiştirmek, toplumun tüm bireylerinin ve kurumlarının ortak sorumluluğunda olmasına rağmen şüphesiz ki en büyük görev toplumun temel yapısını oluşturan ailelere düşmektedir. Çocuk ve ergenlerin, sağlıklı büyümeleri ve olumlu davranışlar kazanmasında en büyük rolü anne ve babalar üstlenmektedir (Kılınç ve Murat, 2012: 836).

Çocuğun doğduğu andan başlayarak yaşamını devam ettirdiği yer ailesidir. Çocuk ilk olarak aile bireyleriyle iletişime geçmekte, ilk beceri ve öğrenimlerini bu ortamda gerçekleştirebilmektedir. Aile ile sağlıklı iletişim çocuğa güven vererek onu toplumsal hayata hazırlayabilmekte, yaşadığı dünyaya faydalı bir birey olmasını sağlayabilmektedir (Tezel-Şahin ve Cevher, 2007: 776-777).

Anne babalar çocuklarının bedensel, psikolojik ve sosyal yönlerden gelişmeleri için onları daima destekleyen ortamlar hazırlamaktadırlar. Çocuklar yaşamlarında yeni şeyler öğrenirken onlara en önemli rol model ebeveynleridir. Aile fertleriyle olumlu ve güzel ilişki kuran çocuklar kendini mutlu hisseder ve bunu da davranışlarına aktarırlar (Sezer ve Oğuz, 2010: 744).

Birey ailede sevilir, değer görür, kişiliği gelişir ve sosyalleşir. Aile, bireylerin bakımı, beslenmesi ve güven duygusu gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı, beden ve akıl sağlığını koruyan ve geliştiren bir kurumdur (Öztürk ve ark., 2016: 117).

Günümüzde çocuklar yapıcı, yaratıcı, sorumluluk duygusunu bilen, düşünce ve duygularını açıklayabilen, kendisini denetleyebilen, toplumsal becerileri gelişmiş, başkaları ile olumlu ilişkiler gerçekleştiren kişiler olarak yetismeleri, ebeveynlerinin küçük yaşlardan itibaren çocukları ile kuracağı sağlıklı iletişim ve çocuğa karşı geliştirdikleri tutumlara bağlıdır (Başal ve ark., 2014: 388).

Anne babalar çocukları için model olma işlevi görürler. Sözcükleri ve davranışları yoluyla çocuklarına kurallar ve uygun davranışlar hakkında bilgi sağlarlar. Çoğu zaman çocukların tutumları, tutum nesnesiyle doğrudan karşılaşmadan anne babanın o nesneye dönük sözcük ya da davranışlarından etkilenecek biçimlenmektedir (Küçükler, 1997: 22). Ebeveynin davranışını kendisine model alan çocuk, yaşamını onlardan görüp öğrendiği hareketler, tutum ve davranışlara göre şekillendirir (Kırık, 2014: 339).

Bireylerin toplumsallaşabilmesi, yetişkinler arasında yeri ve konumunu bulabilmesi, ergenlikte belirli bilgi, beceri ve deneyim edinebilmesine bağlıdır. Bireyin, yetişkinler arasında istenen olgunluğa ulaşması ve toplumun beklentilerini karşılaması için, ergenlik dönemini sağlıklı geçirmiş olması gerekmektedir. Bu dönemi de sağlıklı geçirmenin şartı, ergenlikte çok fazla yaşanan duyguların tanınabilmesi ve davranışların kontrolünün sağlanabilmesidir (Duran ve Eldeleklioğlu, 2005: 268).

Ergenin gelişimi dikkate alındığında anne babası ile kurduğu iletişimin türü, niteliği, etkililiği dolayısıyla anne babanın genci yetiştirirken gösterdiği tutum büyük önem taşımaktadır (Sayiner ve ark., 2005: 197).

Ergenlik dönemi, fizyolojik değişimlerin yanında, davranışlardaki kontrolsüzlüklerin ve çelişkilerin görüldüğü, bilişsel, duygusal ve sosyal değişimlerin oldukça yoğun yaşanmakta olduğu bir süreçtir. Ergenlikte sıkça yaşanan temel duygulardan biri, öfke duygusudur (Özyürek ve Özkan, 2015: 281).

Öfke doğal, evrensel ve sağlıklı ifade bulduğunda yapıcı ve bireylerarası ilişkileri düzenleyen bir duygudur. Ancak öfke kontrol edilemediğinde oldukça yıkıcı hatta tahrip edici ve saldırganca bir tutuma dönüşebilme imkânına sahiptir. Öfke bastırıldığında ve doğru bir şekilde ifade edilemediğinde, ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir, bu sağlık sorunlarının başında kalp, tansiyon ve mide rahatsızlıkları önde gelmektedir. Öfkenin sağlıklı yaşanması ve yönetilebilmesi için kabul edilmesi, nedenleri ve biçimlerinin anlaşılacak ortaya çıkarılması ve saldırganlığa dönüşmeden kontrolünün sağlanması gereklidir (Soykan, 2003: 19).

Öfke iyi yönetildiğinde bireyin psikososyal gelişimi, insan ilişkilerini ve bireyin mutluluğunu pozitif yönde etkilemekte; iyi yönetilemediğinde ise bireyin kendisi, ailesi, çalıştığı işyeri ve toplum için olumsuz etkiler ortaya çıkabilmektedir. (Özmen ve ark., 2016: 66).

Öfke duygusu, bireyi sözel ve fiziki saldırılara açık duruma getirebileceği gibi aile içindeki bireyler arası etkileşimde çatışma nedeni de olabilmektedir (Balkaya ve Şahin 2003: 193).

Ergenlerin anne baba kontrolüne karşı aldıkları tavır ve aksine otorite desteğine olan gereksinim ihtiyacı ile duygusal gerginliğe girmesi, ergende çatışmalara neden olabilmektedir (Yavuzer, 2001: 289).

Unutulmamalıdır ki, ergenlerin davranış biçimlerinde görülen kararsız ve tutarsızlığın etrafında toplumun çelişen değerleri olduğu kadar, ergenin kendisine yöneltlen farklı tutum ve davranışların oluşmasında en önemli etken anne baba tutumlarıdır.

Anne-baba tutumları, bireyin duygu ve davranışlarını olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Ebeveyn tutumları bireyin; kişiliği, çevresi ve arkadaşları ile olan ilişkisini, kendisine güvenini, kendini ifade edebilme durumunu, kimlik ve kişiliğinin oluşmasını etkilemektedir (Odabaşı, 2013: 34).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin anne baba tutumları ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

1. Cinsiyet açısından demokratik anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Cinsiyet açısından otoriter anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Cinsiyet açısından koruyucu/istekçi anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Aile, bireyi doğduğu andan itibaren yetişkin yaşamına hazırlayan yerdir. Birey ailede ilişkiyi, deneyimleri, değer ve beklentilerin ne denli önemli olduğunu görür (Yıldız, 2004: 136). Çocuk dünyaya gözlerini açtığı anda ilk karşılaştığı bireyler ailesi, bilhassa anne-babası olmaktadır. Bu karşılaşmada yaşanan etkileşme bireyin bütün hayatı boyunca sürmektedir. Aile, çocuğunun kişiliğinin oluşması yanında gelecek yıllardaki eğitim hayatını, meslek seçimini etkileyerek çocuk üzerinde anne babanın önemini ortaya koyabilmektedir (Düzgün, 2003: 149-150).

Aile içinde bireyin mutlu olması hem aile kurumu hem de toplum için önemlidir. Ergenlerin olumlu ve olumsuz davranışlar sergilemeleri aile ortamı ve yapısı ile ilişkilidir. Ailesinden anlayış ve destek göremeyen ergenlerin problemli davranışlar sergiledikleri, ailesi ile pozitif etkileşime sahip, ailesinden destek alan ve kabul gören ergenlerin ise daha az problemli davranış sergiledikleri görülmektedir (Sarı ve Özkan, 2016: 157).

Anne baba tutumları çocuk ve ergenlerin kişiliğini oluşturmada oldukça etkindir. Anne babalar çocuğuna model oluşturacağı için, çocuk anne babanın benzer tutumlarını gösterir. Ebeveynin çocuğa yönelttiği tutumlar, bireyin gelecekte mutlu, kendine güvenen, kendini özgür ifade eden kişiler olarak yetişmesini sağlar (Yavuzer, 2009; Akt. Alpoğuz ve Şahin, 2014: 54).

Anne baba tutumları, toplumsallaşma sürecinde olan çocuğun, sağlıklı kişilik yapısı geliştirebilmesi, kendisi ve toplum ile barışık olması, gelecek yaşamında topluma faydalı bir birey olabilmesi açısından önemlidir (Esin ve Dursun, 2013: 3).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumlarının yanında onların kişilikleri, davranışları, istekleri, başarıları, kendi çocukluklarındaki yaşam biçimi, gördükleri muamele ebeveynin yetiştirdiği çocuğun kişiliğini etkileyen faktörlerdir (Aydın, 2010: 117-118).

Çocukların sosyalleşmesinde en önemli sorumluluğa sahip olan bireyler anne babası ve ailesidir. Aile içinde anne-babanın tutumları, değerleri, alışkanlıkları çocuğun gelişiminde etkilidir. Söz konusu etki bilhassa ergenlik yıllarının sonuna kadar devam eder (Aydın, 2010: 117).

Ergenlik döneminde oldukça fazla yaşanan ve yıpratıcı olması sebebiyle önemle üzerinde durulması, kontrolünün sağlanması gerekli önemli duygulardan biri olan öfke

durumunda birey karşısındakini duyamayabilir ve kendini doğru anlatamayabilir. (Siyez ve Tan-Tuna, 2014: 12). Ergen bu dönemde öfkesiyle nasıl başa çıkması ve kontrol etmesi gerektiğini öğrenemezse ileride daha büyük sorunlarla karşılaşması kaçınılmazdır (Duran ve Eldeleklioğlu, 2005: 268).

Öfke, anlaşılabilen, kontrol edilebilen, özenle üzerinde durulup çözümlenmesi ve nedenlerinin araştırılması gereken bir duygudur. (Avcı ve Kelleci, 2015: 41). Ergenlerde öfkenin olumsuz sonuçları ile ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte, öfkenin ortaya çıkmasını etkileyen etkenlerle ilgili yeterince araştırma yoktur (Özmen ve ark., 2016: 66).

Bu araştırma sonucunda, öfke ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi sonucunda, anne baba tutumlarının ergenlerde öfke duygusuna neden olup olmadığının ortaya çıkarılması anne babalara, öğretmenlere, rehberlik ve psikolojik danışma alanında çalışanlara faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği” ile “Ana Baba Tutum Ölçeği”nin amacına uygun hizmet ettiği,
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçeğe araçlarındaki soruları içten cevapladıkları,
3. Araştırma örnekleminin, evreni doğru olarak yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın verileri Adana ilinin Çukurova, Seyhan, Yüreğir ve Sarıçam ilçelerinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında eğitim-öğretim gören ortaöğretim 9. 10. 11. ve 12. sınıfta okumakta olan 1000 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Araştırma, “Sürekli Öfke ve Öfke ifade Tarz Ölçeği” ile “Ana Baba Tutum Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Ergenlik: Bireyin gelişim süreci içinde çocukluğun bitmesiyle başlayıp fizyolojik olarak erişkin oluncaya kadar geçen döneme denir (Koç, 2004: 233).

Öfke: Spielberger (1988) tarafından öfke, “hafif bir rahatsızlıktan şiddetli bir kızgınlık ve hiddete kadar değişen bir duygudur” şeklinde tanımlanmıştır.

Sürekli Öfke: Hedefe yönelen davranışın engellenme veya haksızlık algılanması durumunda şiddetli gerginlik, kızgınlık, sinirlilik, hiddet gibi duyguların ne sıklıkta yaşanmakta olduğunu gösteren kavrama denir (Özer, 1994: 26).

Öfke İfade Tarzı: Bireyde yaşanan öfkenin ne şekilde ifade edildiği, içte mi tutulduğu dışa mı yansıtıldığı ya da kontrol mü edildiğidir (Özer, 1994: 26).

Öfkeyi İçte Tutma: Bireyin hissettiği öfkenin bastırılarak engellenmesi (Özer, 1994: 26-27).

Öfkeyi Dışa Vurma: Bireyin hissettiği öfke duygusunu bastırmayarak dışa yansıtması (Özer, 1994: 27).

Öfke Kontrolü: Yaşanan öfke duygusunun, mantığa bürünme, bastırma ve inkâr vb. savunma mekanizmalarıyla kontrol edilmesi (Özer, 1994: 27).

Tutum: Bireylerin belirli bir obje, kişi, grup veya düşünceyi onaylama ya da kabul etmeme biçiminde ortaya çıkan, duygusal yönelim veya eğilimdir (Özgüven, 1998).

Anne Baba Tutumu: Anne babaların, çocuğun sosyal, psikolojik ve kişilik gelişimlerini etkileyecek yönde sergiledikleri tutum, değer, inanç ve davranışlarını içeren bir olgudur (Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik Anne Baba Tutumu: Aile yaklaşımının sevgi ve bağımsızlık temelleri üzerine oturduğu, çocuğa söz hakkı tanındığı, kararlarına saygı duyulduğu ve onunla işbirliğine girildiği ve çocuğun yaşı ne olursa olsun ayrı bir kişilik olduğunun bilincinde olduğu anne baba tutumudur (Maccoby ve Martin, 1983).

Otoriter Anne Baba Tutumu: Çocuğun sürekli bir denetim ve baskı altında olduğu, anne-babanın çocuktan kurallara sıkı sıkıya uymasını beklediği ve cezanın ön planda olduğu anne baba tutumudur (Maccoby ve Martin, 1983).

Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu: Çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen gösteren anne baba tutumudur (Yavuzer, 2004).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Aile

Maslow (1954) çocukluk döneminde bireyin sevildiği ve saygı gördüğü bir aile ortamında kendisini daha iyi geliştirebileceğini belirtmektedir (Bilge, 1997: 75). Aile ortamı insanın gözlerini dünyaya açtığı ilk andan itibaren yaşamını sürdürdüğü, temel ihtiyaçlarının sağlandığı toplumsal bir ortam olmaktadır (Kaymak-Özmen, 2004: 28).

Anne, baba ve çocuklardan oluşan en küçük insan topluluğu olan aile toplumun temel taşı durumundadır. Bireyler doğdukları anda ailesi ile iletişim ve etkileşim içine girer, bu etkileşim bireyin sosyalleşmesini, deneyim kazanmasını ve bilgi edinmesini sağlar. Birey ilk olarak aile içinde sosyalleşir. Aile bireylerinin tutum ve davranışları çocukların gelişimini doğrudan etkiler. Bu nedenle aile çocuğun gelişiminde oldukça büyük öneme sahiptir (Kırık, 2014: 337).

Çocuklar, kültürel değerleri, temel alışkanlıkları, gelişim görevlerine karşı sorumluluklarını aile içerisinde kazanabilmektedir (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013: 204). Aile, çocuğun alacağı kavramları seçerek verir, onları yorumlar ve sonucu değerlendirir (Sayiner ve ark., 2005: 196). Aile, bireylerin problem çözme yeteneklerinin gelişmesini, beceri ve alışkanlıkların kazanılmasını sağlayan oldukça önemli bir faktördür (Arslan ve Kabasakal, 2013: 35).

2.2. Anne Baba Tutumları

Çocuğun hem psikolojik hem de fiziksel bakımdan sağlıklı gelişiminde aile içindeki “psikolojik atmosfer” belirleyici bir rol oynar. Bu atmosfer, Darling ve Steinberg’in (1993) deyiimiyle “ebeveynlik bağlamı”, diğer bir deyişle anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki temel değerlerini, tutum ve davranışlarını kapsar (Sümer ve ark., 2010: 43).

Çocuk ve ergenlerin en yakın ve en uzun süre etkileşimde olduğu bireyler ebeveynleridir. Ebeveyn tutumları çocuklarının ana karakterlerinin oluşmasında etkin rol oynamaktadır (Sezer ve ark., 2013: 189).

Bireylerin psiko-sosyal gelişimlerini etkileyen en önemli etkenlerden bir tanesi ebeveyn tutumlarıdır (Arslan ve Kabasakal, 2013: 35). Anne babalar çocuğu yetiştirebilme konusunda değişik tutumlar geliştirebilmektedirler. Ebeveynlerin bazıları çocuğu çok fazla severken, bazıları da koruyucu yaklaşmakta, bazıları ise baskıcı ve aşırı disiplinli yaklaşırken, kimileri de hoşgörölü yaklaşmayı tercih etmektedirler. Bu durum birbirinden farklı özelliklere sahip çocukların yetiştirilmesine sebep olabilmektedir (Başal ve ark., 2014: 385).

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tutumları, bireyin sosyalleşmesinde etkin olan faktörlerdendir. Ebeveynlerin demokratik ve eşitlikçi davranmaları, baskıcı ve otoriter olmaları ya da çok fazla koruyucu olmaları çocukların birbirinden farklı şekilde sosyalleşmelerine neden olmaktadır (Sayiner ve ark., 2005: 197).

Ailelere bakıldığında genelde 3 farklı çocuk yetiştirme tutumları belirlenmiştir, bunlar; demokratik, otoriter ve koruyucu/istekçi tutumdur.

2.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik tutum, çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duyulması temeline dayanan, gelişim aşamalarına göre çocuğa bazı sorumluluklar veren, söz ve seçim hakkı tanıyan aile modelinde görölmektedir. Bu ailelerde uyulması gereken kurallar bellidir ve çocuğa güven duyulur ve desteklenir, çocukla doğru iletişim kurabilirler ve kontrol ve disiplin açısından başarılıdırlar (Tuzcuoğlu ve Erdoğan, 2014: 357).

Demokratik tutuma sahip ebeveynler çocuklarını şartsız sever ve sayarlar. Çocuklarını kontrol ederek ihtiyaçlarını karşılayacak ortam sağlarlar. Ebeveynlerin davranışlarının kararlılığı ve tutarlılığı çocuğa güven verir. Belirlenmiş sınırlar içinde çocuğun bazı davranışlarına izin verilir ve bu durum çocuğun sorumluluk bilincini geliştirir. Ebeveynler çocukların her birinin farklı gelişim düzeyi olduğunu bilerek, çocuğun yeteneğini ortaya koyacağı ortamlarda bulunmasına izin verirler (Baumrind, 1966; Akt. Sezer, 2010: 3).

Ebeveynlerin uyguladığı demokratik tutumun temelinde sevgi ve bağımsızlık vardır. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuğu dinler, onun sözlerini dikkate alır ve onun

fikirlerine saygı duyarak onunla işbirliği içine girerler. Ebeveynler, çocuğunun yaşına bakmaksızın onun ayrı bir kişiliğinin olabileceğinin farkındadırlar. Bu ailelerde çocuklar oldukça özgür olmaları, dışa dönüklüğü veya yaratıcılıklarıyla da fark edilirler (Balat, 2007: 91).

2.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter ebeveyn yaklaşımında, çocuğun kişiliği, gelişimi, istekleri dikkate alınmaz, hatta anne babalar çocuklarının kendi istedikleri şekilde davranmalarını ister. Bu ailelerde çocuğu sık cezalandırma görülmektedir. Bu aile ortamında yetişen çocuklarda öfke, kızgınlık gibi duygu düşünceler açıkça ifade edilemez. Çocuğun bağımsızlığı engellendikçe, özellikle erkek çocuklarda saldırganlığın arttığı ve benlik saygısının düştüğü görülmektedir (Maccoby ve Martin, 1983; Akt. Sezer, 2010: 4).

Otoriter tutumun hakim olduğu ailelerde yetişen çocukların anne babaları sevgilerini, kendilerine istenildiği şekilde davrandıkları zaman gösterirler. Bu ailelerde sevgi koşullu pekiştireç olarak kullanılmaktadır (Kuzgun, 1972; Akt. Kanak ve Pekdoğan, 2015: 515).

Cüceloğlu (2006), otoriter anne baba tutumunda çocuğun kendi duygu ve düşüncelerine güvenmemeyi öğrendiğini belirtmektedir (Akt. Dokuyan, 2016: 16).

Otoriter bir aile ortamında yetişen çocuklar kendine güveni olmayan, tedirgin, stresli, başkalarını etkisine çabuk kapılan, sessiz, kendinden istenileni fazlasıyla yerine getiren, otoriteye boyun eğen, otoritenin baskısı kalktığında isyankâr, kendinden güçsüzlere karşı saldırgan kişilik geliştirmektedirler (Sarı ve Özkan, 2016: 160).

Otoriter ebeveyn tutumuna hâkim olan ailelerde, çocuklar ve ergenler problemleri davranış sergilemezler, problemleri durumlardan uzak durur ve kabul edilir bir akademik başarıyı ortaya koyarken, aksine özünde kendine saygısı düşük, kaygı durumları üst düzeyde, depresyona girme riski yüksek, sorunlarla baş etme becerisi az bireyler olarak görülürler. Otoriter ailelerde, kurallar katı bir şekilde aile içinde baskındır ve kurallar katı şekilde uygulanmaktadır. Bu ailelerde bağlılık çok önemli olup, çocukla iletişime girmeden tüm kontrol ve denetimlerin kendi ellerinde olmasını isterler. Bu ailelerde çocuğun anne baba isteklerinin dışına çıkmasına izin verilmez, bu nedenle aile baskıcı bir tutum içine girer. Bu durum çocukta sürekli korku ve kaygının yaşanmasına sebep olabilmektedir (Erözkan, 2012: 46).

2.2.3. Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu

Koruyucu/istekçi aile tutumlarında ebeveynler çocuğu gereğinden fazla kontrol etme ve koruma tutumuna girerler. Anne baba aslında çocuğun yapması gereken birçok şeyi kendileri yapmakta, çocuğun yaparak ve yaşayarak kazanacağı deneyimlerin önüne geçmektedirler. Bu ailelerde, çocuk yalnız başına karar alamaz, çocukta kendine güven duygusu gelişemez ve bu çocuklar ailelerine bağımlı olarak yetişirler (Sezer, 2010: 3).

Koruyucu ailelerin çocukları incelendiğinde, koruyucu tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarının zarar görmemesi amacıyla onlara sorumluluk vermemekte ve sonuçta çocuklar kendi kişiliklerini geliştirememekte ve başkasından destek görmedikçe hiçbir şey yapamamaktadırlar. Bu ailelerde çocuğun yaşamında genellikle sorun ve problemler yaşamazlar, çünkü korumacı tutum sergileyen anne babalar sürekli sorun ve problemleri engellemeye çalışmakta, bu durumda çocuk anne babasının olmasını istediği ve kendi olmak istediği kimlik arasında sürekli çatışma yaşayabilmektedir. Ailelerin sergilediği uygun olmayan tutumlar, çocukların kaygı ve saldırganlık gibi olumsuz psikolojik sorunlar sergilemesine neden olabilmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2004; Akt. Erözkan, 2012: 45).

Korumacı bir aile yapısı çocuğun gelişimine engel olmakla birlikte, arkadaş ve grup ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Bu durumda çocuk akran ve arkadaş grubundan dışlanabilmekte ve böylece sosyalleşmesinin de önüne geçilebilmektedir (Yavuzer, 2000: 27).

2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Etmenler

Gündelik yaşamda birbirinden farklı birçok ebeveyn tutumları görmektediriz. Örnek olarak; bazı aileler çocuğa sevgi ve saygı duyup ona rehberlik ederken, bazıları koyduğu kuralları ve yasakları anne babayla tartışmadan doğrudan onu kabul görmesini isterken, bazı anne babalar da çocuğu dayakla disipline etmeye çalışabilmektedirler (Düzgün, 2003: 150).

Ebeveyn ve çocuğu arasındaki ilişki, anne babaların tutumuna bağlıdır. Çocukluğundan itibaren anne-babasıyla sağlıklı iletişim kuramamış ve gereken sevgiyi görememiş olan ebeveynlerin geçmiş deneyimleri, ileride kendi çocuklarına karşı da

olumsuz tutum ve davranış sergilemelerinde etkili olabilmektedir (Yavuzer, 2001: 133-134).

Anne babaların çocuğa yeterince ilgi ve sevgi göstermeleri, çocuğuyla iletişimi, çocuğunu bir birey olarak kabul etmesi, eğitimde kullanılan disiplin yaklaşımları, ebeveyn tutumlarının belirleyicisi olmaktadır. Ayrıca anne babanın yetiştiği ortam, sosyo-kültürel düzeyleri, eğitim durumları, geç veya erken anne baba olması, kendi isteği veya istemeden çocuk sahibi olması ebeveyn tutumlarını biçimlendiren faktörlerdir (Öge, 2015).

2.4. Ergenlik Dönemi

“Ergen” kelimesi, Batı kaynaklarında “adolescent”e karşılık olarak kullanılmaktadır. Latince de büyümek, olgunlaşmak anlamında kullanılan “adolescere” sözcüğü, bir durumu değil, süreci belirtir; günümüzde, kişide gözlenebilen süregiden gelişim evresi olarak tanımlanmaktadır (Yavuzer, 2001: 262).

Ergenlik evresi ise, yıllardır araştırmacıların ilgisini çeken, farklı yönlerden araştırılan ve birden çok değişimin yaşandığı bir geçiş süreci (Ateş ve Akbaş, 2012: 337), ana hatlarıyla “özerklik ihtiyacının yoğunlaştığı, anne baba ve yaşlılarıyla olan ilişkilerinde önemli değişimlerin olduğu çocuklukla yetişkinlik arasında olan “ara dönem” dir (Özyürek ve Özkan, 2015: 75).

Ergenlik, tüm insanların yaşamlarında çok önemli bir evredir. Genel olarak 11-20 yaş aralığında gerçekleşen bu evreye girme yaşı ve uzunluğu genetik ve çevresel etkenlere göre her bireyde değişiklik gösterir. Bu dönem iniş çıkışların olduğu zor bir evredir. Çok önemli değişikliklerin yaşandığı, çocukluktan yetişkinliğe adım atıldığı, bu dönemi, ergenler ebeveynlerinden aldıkları yardımla aşabilmektedir. Bu yardım kişilik gelişimini pozitif olarak etkilediği gibi mutlu insanlar olarak yaşama adım atmalarını da sağlar (Anabilim Eğitim Kurumları, 2016).

Özellikle lise döneminde olan ergenlerin içinde olduğu bu evre gelişim psikologlarınca yıllardır araştırılmaktadır. Araştırmalar neticesinde ergenlik döneminin, biyolojik değişimle başlayıp ve bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmelerle devam ettiği bilinmektedir (Yavuzer, 2001: 262). Ergenlik dönemine kızlar erkeklerden daha erken yaşlarda girer; erkeklerin kas kütlelerinde kızların ise yağ dokularında artış olurken hem kızların hem de erkeklerin boyu hızlı bir şekilde uzar. Bu dönemde

vücutta tüylenmeler, cinsel organların gelişimi ve ses tonunda değişim görülür. Yaşadıkları bu değişimlerden dolayı ergen kendisini farklı hissetmekte ve psikolojik yönden bedenindeki değişimlerden etkilenmektedir (Kaplan ve Aksel, 2013: 22).

Başarılı bir kimlik ve toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılıp, arkadaş ilişkilerinin önem kazandığı dönem olan ergenlik dönemi ile ilgili kuramcılar birçok açıklamalar yapmıştır. Antropolojik yaklaşımı savunan Margeret Mead ve Ruth Benedict ergenlik döneminin evrensel bir sorun olmadığını savunmuş ve dönemin sorunsuz geçtiğine dair gözlemler yapmışlardır (Adam, 2000). Hall ise ergenliği ‘fırtına ve stres dönemi’ olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Freud da ergenliği fırtınalı bir evre olarak görmektedir. Erikson, bu dönemi; kimliğe karşı kimlik dağılımı evresi olarak tanımlar. Tüm bu açıklamalar ergenlik döneminin başarılı bir şekilde tamamlanabilmesinin birden çok etkene bağlı olduğunu göstermektedir. Bebeğin ilk ilişkilerinin ailede şekillendiği göz önüne alındığında bu etkenlerden en önemlisinin aile olduğu ifade edilebilir (Kaplan ve Aksel, 2013: 22).

Ergenlik dönemindeki gelişmelerle beraber aile ilişkilerinde de değişimler yaşanmaktadır. Hem ergen hem de ailesi için zor olan bu süreçte aile içindeki denge durumunda değişiklikler yaşanmaktadır. Bu dönemde ergenlerin yaşlılarıyla daha fazla vakit geçirdiği ve yaşlılarıyla ilişkilerinin daha önemli olmaya başladığı bilinmekle birlikte; okul ve ailede yaşanan yetişkinlerle olan ilişki de önemini korumaktadır (Kulaksızoğlu, 1998; Bayraktar, Sayıl ve Kumru, 2009; Akt. Kaplan ve Aksel, 2013).

2.5. Ergenlikte Anne Baba Tutumu ve Önemi

Bu dönem gerek ergen gerekse ergenin ailesi için zor dönemdir. Ergen; her anlamda farklı bir döneme girmiştir. Bu gelişim evrelerinde yaşadığı süreçler nedeniyle ergen kendisini farklı hissedip kendisini tanımlamakta güçlük çekebilir. Ailesi ergeni anlamakta zorluk yaşarken, ergen anlaşılma duygusunu gerçek anlamda yaşayamadığını düşünür. Aile bu dönemin özelliklerine hâkim olup çocuğunu iyi tanırsa ebeveyn-ergen çatışması o oranda az olur.

Bu dönemde, anne ve babaların, kendi içlerinde kurdukları iletişim önemli noktalardan biridir. Yaşanan olaylara çocuğunun açısından bakabilen ebeveynler için bu dönemi atlatmak çok daha sorunsuz olacaktır. Ailenin tutumu, çocukların gelecekte nasıl bir yetişkin olacağını da etkilemektedir. Çocuk ve ergene aşırı korumacı ve

kontrolcü davranmak onların başka insanlara bağımlı, kendine güvensiz olmalarına neden olur. Bunun tam tersi, hiçbir sınırlama getirmeyen, bütün davranışlarında abartılarak, gereğinden fazla hoşgörölü ortamlarda yetişen bireyler bencil yetişirler. Baskıcı bir tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları da pasif, girdiğı çevrelerde hep geri planda kalan bir kişiliğı ortaya çıkarabilir. Ancak çocuğı belirli sorumluluklar verip, onu cesaretlendiren ve ona karşısına çıkabilecek problemleri çözebilmesine yardımcı olacak beceriler kazandıran ebeveynlerin çocukları başarılı olabilmektedir (Anabilim Eğitim Kurumları, 2016).

Ebeveyni ile sağlıklı ilişkileri olan ergenler aile dışındaki insanlarla daha rahat istedik yönde ilişkiler geliştirebilmektedirler. Bundan dolayı ailenin çocuklarına nasıl yaklaşığı önemlidir. (Sezer, 2010).

Foster (1989)'a göre, ergenlerin ailesiyle olan ilişkileri, onların bu döneme uyum sağlamasında etkili olmaktadır. Bu dönemde ebeveynleriyle yaşanan olumsuz yaşantılar, ergendeki davranışları olumsuz etkiler. Ailenin yanlış davranışları, ergenlerin öfkesine sebep olmakla beraber, saldırgan ve riskli davranışlara yönelmesine de sebep olabilmektedir. Aile ile kurulan sıcak ilişkiler, ergenin yaşamış olduğı değişimlere kolay adapte olmasını sağlar. Aile ile kurulan soğuk ilişkilerse bu dönemde gerek ergen gerekse ailesi için durumu daha kötü bir hale getirebilmektedir. (Ateş ve Akbaş, 2012: 339).

Ergenlerin ruh sağlığı üzerinde ailelerin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde, aile ergenlerin ruh sağlığını iki şekilde etkilemektedir. Bunlardan ilki, ailenin ergenlerin ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemesi olarak ortaya çıkar. Ergenler üzerinde baskı kurup onlarla çatışmaya giren, ilgisiz ailelerin çocuklarından bazısının madde bağımlılığına yönelip, anti sosyal kişilik bozukluğu örüntüleri gösterdikleri ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte aile, ergenin ruh sağlığını olumlu olarak da etkileyebilmektedir. Ebeveynler, ergenlere duygusal destek sunup onların güven duygularının gelişimine destek olmaktadırlar (Eryılmaz, 2012: 253)

2.6. Öfke

Öfke kavramıyla ilgili ilk detaylı araştırmayı yapanlardan biri olan Novaco (1975)'ya göre, öfke kavramı, oldukça uzun yıllar psikoloji alanında sorun olarak görülmeyip ihmal edilmiştir. Bunun sebebi öfkenin, uzun bir süre saldırganlığın bir boyutu olarak görülmesidir (Özmen, 2006: 42).

Öfke kavramı Spielberger, Johnson, Russel, Crane, Jacobs ve Worden (1985) tarafından, sıradan kızgınlık duygusundan şiddetli bir hiddet duygusu durumuna kadar değişkenlik gösteren geçici bir duygusal durum şeklinde tanımlanır (Karababa ve Dilmaç, 2015: 1150).

Öfke, engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakılma, kısıtlanma vb. durumlarda hissedilen ve genellikle öfkelenmeye neden olan obje ya da kişiye karşı saldırgan davranış ile sonuçlanabilen oldukça yoğun, negatif bir duygudur (Budak, 2000; Akt. Özmen, 2006: 41-42).

Öfke, kontrolünün çok zor olması sebebiyle diğer negatif duygulardan ayrılmaktadır (Russell ve Mehrabian, 1977; Akt. Siyez ve Tan-Tuna, 2014: 12). Öfke, gerek yöneldiği hedefi gerekse kaynağını olumsuz bir durum içine sokmaktadır (Soykan, 2003: 20-21).

2.6.1. Öfkenin Nedenleri

Dünyada ve Türkiye’de ergenlerde öfke problemi ciddi ve her geçen gün yaygınlaşan bir sorun olup; evde, sosyal çevresinde ve okulda baskı altında kalan, anlaşıp, kendini ifade edemeyen gençler tarafından kendilerini ifade etmek için öfkeyi seçebilmektedir (Kesen ve ark., 2007: 297). Öfke duygusunun ortaya çıkmasında en çok kabul gören görüş, öfkenin engellenme durumunda yaşandığıdır (Özdemir, 2015: 223). Herhangi bir durum kişi için engelleyici olarak algılanırsa öfke ya da kızgınlığa neden olur ve bu duyguya saldırganca davranışlar eşlik edebilir (Kulaksızoğlu, 2001; Akt. Kesen ve ark., 2007: 356).

Öfke doğru ifade edildiğinde, sağlıklı ve olağan bir duygudur. Fakat kontrolü sağlanamadığında yıkıcı hale dönüştüğünde tamamen yaşam kalitemizde problemlere yol açabilmektedir. Genellikle bireysel ve toplumsal sorunların başında öfke yer almaktadır. Öfkeye neden olan sebepler içinde: engellenme, haksızlık, fiziksel yaralanmalar, taciz yaşanması, hayal kırıklıkları ve tehdit durumu gösterilebilmektedir (Kökdemir, 2008; Akt. Karataş, 2008: 279).

Törestad (1990) öfkenin, bilinçli olarak meydana gelen bir durum olmayıp; genellikle, engellenme, haksızlığa uğrama, eleştirilme, küçümsenme gibi rahatsızlık veren durumlarda meydana geldiğini belirtmektedir.

Gazda (1995)'ya göre öfkeyi ortaya çıkaran durumlar dört baslık altında sıralanmaktadır:

1. Kayıplar: Kişinin hayatında önemli olan bir tanıdığının vefat etmesi, bireyin isini kaybetmesi gibi durumlar kişide, acı, keder ve yas duyguları yaşanmasına sebep olur.

2. Tehditler ve Korkular: Kişinin etkisi altında kaldığı yasal olmayan olaylardan kaynaklanan kaygı, güvensizlik gibi duygularının neticesinde öfke duygusu yaşanabilir.

3. Engellenme: Kişinin ihtiyaçlarının giderilmesi engellendiğinde öfke duygusu yaşanabilir.

4. Reddedilme: Öfke, insanın başka birisi tarafından reddedilmesinin sonucu olarak ortaya çıkabilir (Özmen, 2006: 50-51).

Bilişsel Davranışçı yaklaşımın önemli kuramcılarından biri olan Beck (1979) 'e göre öfke sebebi olması muhtemel etmenler doğrudan veya dolaylı olarak iki yönden öfkeyi ortaya çıkarabilmektedirler:

1. Öfkeyi doğrudan ortaya çıkaran etmenler: Fiziksel saldırı, eleştiri, baskı, engelleme, reddedilme, yoksun bırakma ya da karşı koyma gibi durumlar bireyin ihtiyaçlarını ve güvenliğini tehdit ederek, bağımsızlığına yönelik bir tehdit olarak algılanmasına ve öfkenin doğrudan ortaya çıkmasına sebep olurlar.

2. Öfkeyi dolaylı yoldan ortaya çıkaran etmenler: Dolaylı etmenler bireyin kendisi veya başkaları tarafından yönlendirilen uyarıların karşılıklı etkileşmesini kapsamaktadır. İnsana yöneltilmekte olan davranışın doğrudan bir saldırı olarak yöneltilmemesine rağmen, bireyin algıları sonucu, özellikle kendi benliğine karşı olmak üzere bir saldırı olarak görmesi nedeniyle öfke ortaya çıkmaktadır (Akt. Aydınoglu-Avcı, 2009: 14-15).

Akılcı Duygusal Yaklaşım kuramında Albert Ellis, öfkeye ABC modeli çerçevesinde yaklaşmıştır. ABC modelinde; A, hareketi ortaya çıkartan ve başlatan olayken C, sonuç ya da duygusal tepkidir. Başlatan olay duygusal sonuca direk olarak katkıda bulunmaktadır, ancak tek veya tamamıyla nedeni değildir. Bu şekilde A ve C ilişkisi incelendiğinde bu ilişkide etken olan başka bir faktör vardır. A ile C arasında davranışı etkileyen bir düşünce süreci vardır. Bu da B=inanç sistemidir. Bireyler gelişimi anında karar almalarına ve durumları, diğer bireyleri ve olayları değerlendirmesine yardımcı olacak bir inanç sistemi geliştirebilirler. Bu inanç sisteminde C'yi ve buradaki tepkileri etkileyebilir. Bu inanç sistemi öfke yaşantısı

üzerinde de aynı şekilde işler (Akt. Aydınöğlu-Avcı, 2009: 16). Özetlemek gerekirse düşüncelerimiz duygularımızı, duygularımız da davranışlarımızı belirlemektedirler. Bireylerin kendince iç söylemleri, gerçekte onların düşüncesi ve duygusudur veya duygu ve düşüncesi haline dönüşebilmektedir. Ellis, insanın bilişsel yapılarının temelinde akılcı olmayan düşünce yapısının öfke duygusu yaşanmasına neden olduğunu söylemektedir (Nelson-Jones, 1982: 48-50).

2.6.2. Öfkenin Sonuçları

İnsanın en doğal duygularından biri öfkedir. Birey, aşırı kaygılanması ve korkması durumunda, gösterdiği ilk tepki öfkedir ve öfkenin direkt ifadesi olarak saldırganlık ortaya çıkabilmektedir (Köknel, 1995). Öfkenin kontrol edilememesi saldırganlığa ve olumsuz davranışlara sebep olmaktadır (Duran ve Eldeleklioğlu, 2005: 268).

Öfke duygusu, kişiyi tehditlere karşı koruyan ve hayatın devamı için gerekli duygusal bir tepkidir (Soykan, 2003; Karababa ve Dilmaç, 2015: 1151). İnsan yaşamında, öfkenin koruyucu etkilerinin yanı sıra, yıkıcı sonuçları da olabilmektedir. Yaşanan öfke duygusunun kontrollü bir şekilde gösterilmesi yerine, saldırgan bir tutumla ifade edilmesi hem kişiye ve çevresine zarar verebilecektir (Karababa ve Dilmaç, 2015: 1151).

Öfke ve öfkeyle ilişkili davranışların, ergenler üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Araştırmalar öfkenin, fiziksel, psiko-sosyal sağlık ve ergenin yaşamındaki diğer önemli alanlar üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Aşırı öfke ve saldırganlık çocuk, ergen ve yetişkinlerde yaşamın türlü alanlarında sorun yaşanmasına neden olan ve işlevselliği bozan bir durumdur. Öfkenin depresyon, kaygı ve panik, akranlar tarafından reddedilme, sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımıyla, suç işleme, hatta intihar davranışıyla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Sütçü ve ark., 2010: 58).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, kontrolü sağlanmış öfkenin benlik saygısı, bilişsel esneklik, sosyal yetkinlik gibi olumlu değişkenlerle pozitif yönde anlamlı ilişki içerisindedir. Bunun aksine, sürekli öfke, bastırılmış öfke ve dışa vurulmuş öfkenin depresyon, obsesif kompulsif semptomlar, nevrotizm, probleme

olumsuz yaklaşım gibi olumsuz değişkenlerle pozitif yönde ilişkili olduğu araştırma bulgularında karşımıza çıkmaktadır (Akt. Karababa ve Dilmaç, 2015: 1151).

2.6.3. Öfkenin Özellikleri ve İşlevleri

Öfkenin ifade yolları olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Öfkelenen kişiler öfke kaynaklarına müdahale etmek için güçlü bir istek duyarlar. Averill (1983), araştırmaları sonucunda bireylerin öfkelenme durumunda %83 sözlü saldırganlık dürtüsü, %40 fiziksel saldırganlık dürtüsü bildirdiklerini saptamıştır (Yavuzer ve Karataş, 2013: 118).

Öfkenin ifade biçimlerinden en önemlisi saldırganlıktır. Fiziksel saldırganlık motor davranışlarla alakalıdır ve hedef karşısındaki bireye veya nesneye zarar vermektir. Saldırganlığın ikinci şekli olan, sözel saldırganlık boyutu ise dışa vurulmuş öfke olarak tanımlanır (Balkaya ve Şahin, 2003: 193).

Genellikle saldırganlık dürtüsünün temelinde var olabilen öfke, huzursuzluk, üzüntü, gücenme, sıkıntı, kızgınlık gibi duygularla oldukça yakın ilişkilidir. Bununla beraber öfke, olumlu biçimlerde yaşandığında etkili ve olumlu sonuçları olabilen, normal bir duygudur (Özyürek ve Özkan, 2015).

2.6.4. Öfkenin Boyutları

Gençtan (1986)'a göre öfkenin fizyolojik, bilişsel, duygusal ve davranışsal dört farklı yönü vardır. Tavris (1989)'e göre öfkeye eşlik eden fizyolojik belirtiler, kas gerginliği, yüzde kızarıklık, özellikle ellerde ve ayaklarda titreme hissi, nefes almakta zorluk, terleme, kontrol kaybı, vücut ısısının artması, baş ağrısı ve hareketlerin hızlanması şeklindeki tepkilerdir. Öfkenin bilişsel boyutu, bir dizi kalıp veya şema ile örgütlenmiş beklenti, inanç ve yorumlama süreci gibi bilgi yapılarını içermektedir (Robins ve Novaco, 1999; Bedel ve Arı, 2011). Duygusal boyut, öfkeye sebep olan olaylara yönelik duygusal tepkilerin şiddeti ile ilişkilidir. Boman (2003)'a göre davranışsal boyut, öfkenin ifadesinde kullanılan yapıcı veya yıkıcı başa çıkma mekanizmalarını içermektedir (Akt. Küçükköse ve Bedel, 2015).

2.6.5. Öfke İfade Tarzları

Öfkenin ifade tarzları kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Bu ifade tarzları öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrol olarak üç farklı şekilde ifade edilmektedir. Öfke içte, öfkeye neden olan duygu ve düşünceleri bastırma eğilimi; öfke dışı, çevredeki nesne veya insanlara yönelik saldırgan davranışlar gösterme eğilimi; öfke kontrolü ise, bireyin öfke duygusunun farkına vararak öfkenin ifadesini farklı yollarla yansıtabilme yeteneğidir (Spielberger ve ark., 1983; Akt. Küçükköse ve Bedel, 2015: 74).

2.7. Ergenlik Dönemi ve Öfke

Ergenlik döneminde yoğun hissedilen duygu olan öfke, kontrol edilemediğinde hoş olmayan yaşantılara sebep olabilmektedir. Yalnızlık bu olumsuz yaşantılardan biridir. Ergenler kontrol edemedikleri öfke neticesinde, kendisi için çok önemli olan akranlarıyla olan ilişkilerinde yoğun öfke patlamaları yaşayıp ve dışlanabilirler. Bunun sonucunda, yalnızlık duygusu içinde olan ergenlerin duygularını ifade edemeyip, öfke duygularını içe attıkları ve şiddet eğilimine dönüştürdükleri düşünülmektedir (Akt. Haskan-Avcı ve Yıldırım, 2014: 159).

Yaşanan bir olay kişi tarafından engelleyen bir durum olarak algılanıyorsa öfkeye sebep olur ve öfke duygusuna saldırganca davranışlar eşlik eder (Kulaksızoğlu, 2001; Akt. Kesen ve ark., 2007: 356). Ergenlik döneminde ergen, kendisi, ailesi ve çevresiyle çatışma içinde olur ve her şeyi sorgular. Alay etme, eleştirme, reddetme, utandırma davranışlarına karşı çok hassastır ve bu davranışları kendi kimliğine yönelen bir tehdit gibi görür. Ergenlikte kişileri etkileyen yaşanmışlıklar ergenliğin kendine has problemleriyle birleştiğinde bireylerin öfke duygusuyla karşılaşma ihtimalleri çoğalır (Karababa ve Dilmaç, 2015: 1152).

2.8. Anne Baba Tutumlarının Ergenlere Etkileri

Freud gibi Adler de hayatımızın ilk yıllarının yetişkin kişiliğinin oluşumundaki önemine inanmış ve bu süreçte ebeveynin etkisine dikkat çekmiştir. Horney kuramında çocuklukta yaşanan kişiler arasındaki bozuk ilişkilere dikkat çekmiş, kaygı duygusunu güçlendiren aile ortamlarında yetişen çocuklarla ilgili araştırmalar yapmıştır.

Ebeveynlerin uyguladığı dengesiz davranışların, aşağılayıcı tutumların, sevgi ve saygı noksanlığının, aşırı korumacılığın, ayrımcılığın çocuklarda istenmeyen davranışlara neden olduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber kaygıdan kurtulabilmek için; kimi çocuklar çaresizliğini ortaya sergileyerek kabul görme isteklerini, kimileriye, saldırgan ve düşmanca davranışları olumsuz aile ortamıyla başa çıkabilmenin en uygun şekli olarak gördüklerini belirtmiştir (Alpoğuz ve Şahin, 2014: 54).

Ailenin yapı taşı olan ebeveynlerin kişilikleri, tavır ve tutumları ailenin tamamına etki etmektedir. Özellikle çocukların disiplinde ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki türlü yaklaşımları çocuklarda kimi zaman olumlu kimi zamanda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Alpoğuz ve Şahin, 2014: 54).

Çocuğun kişilik özellikleri ebeveyn tutumunu, ebeveyn tutumlarıysa çocukta gelişimi etkilemekte çocuğun kişilik ve psikolojik durumunun temellerini oluşturmaktadır (Özyürek ve Özkan, 2015: 74).

Aileleriyle olan ilişkileri, çocuğun başka insanlara, nesne ve bütün hayata karşı gösterdiği davranışların temelini teşkil eder. Aile çocuğa, toplumun bir ferdi olabileceği şuurunu aşılayarak toplumsal uyumun temelini atmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde olan ergenlik döneminde olan ergenin, problemlerini rahat bir şekilde çözebilmesi ve bu geçiş dönemini sıkıntısız atlatabilmesi, daha önceki olumlu aile ilişkilerine bağlıdır. Çocukluk döneminde ailesi tarafından sevgi ve güven duygusuyla büyütülen ve çocuk, sağlıklı bir ergen adaydır. Daha o dönemlerde ailesiyle sağlıklı iletişim kurabilen çocuk, ergenlikte de aynı durumda ilişki kurup bireysel problemlerini kolayca çözebilir. Ailesiyle iletişim kurarken önemsenen ve değerli olduğunu hissedebilen ergen, kendisini daha doğru ifade eder ve kendisine güveni olur (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011: 69).

2.9. Anne Baba Tutumu ve Öfke

Ergenlik döneminde olan kişilerin ebeveynleriyle düşüncelerinin örtüşmemesi, özgürlüklerinin kısıtlanması, kimlik kazanma gayretleri gibi sebepler öfkelenmenin nedeni olabilmektedir (Akt. Özyürek ve Özkan, 2015: 281).

Ergen, kendi hayatını belirleyip kontrol edebilmek için mücadele ederek özgürlüğü tercih etmektedir. Bu sebepten dolayı ergenlikte öfke çok yoğun şekilde, aile içerisinde yaşanılmaktadır. Ergenlikte öfke genellikle, aile içerisinde öfke patlaması

biçiminde aniden ve oldukça sert olabilmektedir (Bauman, 1997; Akt. Kesen ve ark., 2007: 355).

2.10. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda konu ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

Kısaç (1997) yaptığı araştırmasında, üniversite öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade düzeylerini bazı değişkenler yönünden incelemiştir. Araştırmada Kendini Değerlendirme Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin cinsiyetleriyle öfkelerini kontrol etmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucu erkeklerin öfkelerini daha fazla kontrol ettikleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca öğrencilerin yaşadıkları yerleşim merkezi ile sürekli öfke ve öfkeyi içte tutma düzeyleri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kılıçarslan (2000)'ın yaptığı çalışmada lise öğrencileri bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeyleri yönünden araştırılmıştır. Araştırmada "Kendini Değerlendirme Ölçeği" ile "Anne-Baba Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kızların öfkeyi içte tutma düzeylerinin erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksekte çıktığı görülmüştür. Babanın eğitim durumunun da öfkeyi içte tutma düzeyiyle anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Algılanan anne tutumunun, öfkeyi içte tutma düzeylerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Annesini demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin öfkeyi içte tutma düzeyleri, annelerini otoriter olarak algılayanlara göre anlamlı olarak daha yüksektedir. Algılanan baba tutumunun da öfkeyi içte tutma düzeylerinde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farklılık, babalarını demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin babalarını otoriter olarak algılayan lise öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu şeklindedir.

Fiyakalı (2008) anne babası boşanmış ve boşanmamış lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, anne baba eğitim düzeyi ve anne baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma da “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, anne-babası boşanmış ve boşanmamış lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları arasında

cinsiyete, sınıf düzeyine ve anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı, ancak anne baba tutumlarına göre anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne baba boşanma durumu ve anne tutum düzeyi ortak etkisinin öğrencilerin sürekli öfke ve öfke kontrol tarzlarında; anne baba boşanma durumu ve baba tutum düzeyi ortak etkisinin ise, öğrencilerin sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol tarzlarında anlamlı bir fark yarattığı görülmüştür.

Kırmızı (2008), Lise öğrencilerinin öfke ifade tarzlarını ve kaygı düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın veri toplama araçları olarak Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği, Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği ve araştırmacının hazırladığı Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğrencilerin öfke ifade tarzlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, ancak kızların öfke kontrol puanlarının erkeklerin puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin öfke ifade tarzlarının, öfke içte tarzı dışında babanın eğitim düzeyine ve ailenin gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Anne baba tutumlarının “otorite-denetleme” ve “sorumluluk-kabul” alt boyutlarının, lise öğrencilerinin öfke içte ve öfke kontrol puanlarını yordama gücü değerlendirildiğinde; her iki değişkenin de lise öğrencilerinin öfke içte ve öfke kontrol puanlarının anlamlı yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Anne baba tutumlarının “otorite-denetleme” ve “sorumluluk-kabul” alt boyutlarının, lise öğrencilerinin öfke dışı puanlarını yordama gücü değerlendirildiğinde; “otorite-denetleme” alt boyutunun lise öğrencilerinin öfke dışı puanlarının anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Acar (2015)’in yaptığı araştırmada, ön ergenlerin öfke ve öfke ifade tarzlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumu ve örselenme yaşantılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonunda anne-babanın ilgisiz olması, reddedici tavırları, psikolojik özerkliği desteklemeyen tutumu sürekli öfkenin yüksek olmasına, öfke kontrolünün zayıf olmasına ve öfke ifade tarzına etki etmekte olduğu anlaşılmıştır.

Avcı ve Kelleci (2015)’nin çalışmasında, lise öğrencilerinde öfke, saldırganlık ve ruhsal belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ile saldırganlık düzeyleri ve ruhsal belirtileri arasında pozitif anlamlı, öfke kontrolü ile saldırganlık ve ruhsal belirtileri arasında ise negatif anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, literatürle uyumlu olarak öğrencilerin öfke düzeyleri arttıkça saldırganlık düzeylerinin ve ruhsal

belirtilerinin arttığı, öfke kontrolü arttıkça saldırganlık düzeylerinin ve ruhsal belirtilerin azaldığı saptanmıştır.

Uslu (2015), 14-17 yaş arasındaki ergenlerin yetiştirilme tarzlarına göre öfke ifade tarzlarının incelenmesi konulu çalışmasında, 14-17 yaş aralığındaki ergenlerin yetiştirilme tutumlarına göre öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği", "Ana Baba Tutum Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonunda bireylerin anne babalarından algıladıkları demokratik tutum ölçeğinden aldığı puanlar ile bireylerin öfke dışta ölçeğinden aldığı puanlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.177$, $p<.05$). Bireylerin anne babalarından algıladıkları otoriter tutum ölçeğinden aldığı puanlar ile bireylerin öfke kontrolü ölçeğinden aldığı puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.165$, $p<.05$).

Özyürek ve Özkan (2015)'in araştırmasına göre, ortaöğretimde okuyan ergenlerin okula yönelik öfke düzeyi ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerini demokratik ve izin verici/müşahakâr algılayan ergenlerin, ebeveynlerini izin verici/ihmalkâr ve otoriter algılayan ergenlere göre öfkelerini sosyal olarak daha kabul edilebilir davranışlar şeklinde ifade ettikleri sonucunu bulmuşlardır.

Özmen ve arkadaşları (2016), ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin öfke düzeylerinin, öfke tarzlarının ve bunları etkileyen etkenlerin araştırılması amacıyla yaptığı araştırma sonuçlarına göre; ergenlerin sürekli öfke düzeylerinin 'biraz' düzeyinde kaldığı, öfkelerini dışa vurmadığı ve orta düzeyde kontrol altına alma eğiliminde olduğu, içte tutulan öfke düzeylerinin yüksek olmadığı bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kızlara göre sürekli öfke düzeyinin daha yüksek olduğu, kız öğrencilerin öfkesini daha fazla kontrol etmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, parçalanmış ailede yaşayan ergenlerde öfke düzeyinin yüksek olduğu ve öfkesini kontrol etmekte zorlandıkları ortaya çıkarılmıştır.

Wolfradt, Hempel ve Miles (2003), algılanan ebeveynlik stilleri, depersonalizasyon, anksiyete ve ergenlerde başa çıkma davranışı konulu çalışmalarında, otoriter ebeveynlik tarzının ergenlerde depersonalizasyon ve anksiyete artırdığına dair anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Matejevic, Jovanovic ve Lazarevic (2014), ebeveynlik tarzı ve ergenlerin madde bağımlılığı (alkolizm ve uyuşturucu bağımlılığı) arasında bir bağlantı olup olmadığını tespit etmek amacı ile yaptıkları araştırmalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Burešová, Bartošová ve Čerňák (2015), ergenlik döneminde ebeveynlik stilleri ve kendine zarar arasındaki bağlantı konulu çalışmalarında, potansiyel cinsiyet farklılıkları bağlamında, ebeveynlik biçimleri ve ergenlik döneminde kendine zarar verme arasında muhtemel bir ilişkinin araştırılması amacıyla yaptıkları çalışmanın sonucunda tutarsız anne-baba tutumuyla kendine zarar verme arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş olan ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Bu çalışmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları (öfke içte, öfke dışı, öfke kontrol) bağımlı değişken; demokratik, otoriter ve koruyucu/istekçi anne baba tutumları ise bağımsız değişkenlerdir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Adana ili Çukurova, Seyhan, Yüreğir ve Sarıçam ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenlerden oluşmaktadır. Örneklem ise, Adana ili Çukurova, Seyhan, Yüreğir ve Sarıçam ilçelerinde yer alan ortaöğretim okullarından tabakalı örneklem yöntemiyle seçilen 500 kız 500 erkek toplam 1000 ergenden oluşmaktadır.

Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan ortaöğretim öğrenci sayılarına göre grupların evrendeki oranlarına göre tabakalama yapılmıştır. Ardından grupların evrendeki oranları dikkate alınarak seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem yöntemi belirlenmiştir.

Örnekleme alınan öğrencilerin okulları ve cinsiyetlere göre dağılımları Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Örnekleme Giren Okulların Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Sayıları

Okul Adı	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
Çukurova Toroslar Anadolu Lisesi	39	27	66
Adana Ticaret Borsası Anadolu Lisesi	44	57	101
İbrahim Atalı Mesleki ve Teknik A.L.	44	43	87
İlhan Atış Anadolu Lisesi	75	54	129
Fatih Terim Anadolu Lisesi	44	46	90
Büyük Selçuklu Anadolu Lisesi	54	48	102
Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik A.L.	38	63	101
Lokman Hekim Anadolu Lisesi	40	39	79
TOKİ Köprülü Anadolu Lisesi	37	40	77
Dadaloğlu Anadolu Lisesi	42	41	83
Sevim Tekin Anadolu Lisesi	20	20	40
Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi	23	22	45
Toplam	500	500	1000

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya Çukurova Toroslar Anadolu Lisesi’nden 66, Adana Ticaret Borsası Anadolu Lisesi’nden 101 öğrenci, İbrahim Atalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden 87 öğrenci, İlhan Atış Anadolu Lisesi’nden 129 öğrenci, Fatih Terim Anadolu Lisesi’nden 90 öğrenci, Büyük Selçuklu Anadolu Lisesi’nden 102 öğrenci, Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nden 101 öğrenci, Lokman Hekim Anadolu Lisesi’nden 79 öğrenci, TOKİ Köprülü Anadolu Lisesi’nden 77 öğrenci, Dadaloğlu Anadolu Lisesi’nden 83 öğrenci, Sevim Tekin Anadolu Lisesi’nden 40 öğrenci ve Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi’nden 45 öğrenci olmak üzere toplam 1000 öğrenci katılmıştır. Araştırmada cinsiyete göre sayısal eşitliklere dikkat edilmiş olup, kız (%50) ve erkek (%50) öğrencilerin sayıları birbirine eşit tutulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği” ile aile tutumlarını belirlemek amacıyla “Ana Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet bilgileri araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundan elde edilmiştir.

3.3.2. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

Araştırmada, Spielberger ve ark. (1983) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye uyarlaması Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Ancak Spielberger’in orijinal ölçeğinde bulunan Durumluk Öfke alt testi Türkçe ölçeğe alınmamıştır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği 34 maddeden oluşmakta olup, Sürekli Öfke (10 madde) ve Öfke İfade Tarzı (24 madde) alt ölçeklerini içermektedir. Öfke İfade Tarzı alt ölçeğinin ayrıca 3 ayrı alt ölçeği vardır: Kontrol Altına Alınmış Öfke (öfke/kontrol, 8 madde), Dışa Yöneltilen Öfke (öfke/dışa, 8 madde) ve İçe Yöneltilen Öfke (öfke/içte, 8 madde). Ölçek her bir madde için 1 ve 4 arasında değişen likert tipi bir puanlamaya sahiptir. Lise ve üniversite öğrencileri, yöneticiler, nörotik ve hemşirelik okulu öğrencilerini kapsayan farklı örneklemeler üzerinde yapılan çalışmalarda Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeğinin güvenirlik katsayılarının $\alpha = 0.68$ ile 0.84 arasında değiştiği görülmüştür. Öfke/dışa, öfke/içte ve öfke/kontrol alt ölçeklerinin güvenirlik katsayılarının sırasıyla $\alpha = 0.78$, 0.62 ve 0.84 olduğu bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Sürekli Öfke Ölçeği puanları ile Öfke Envanteri arasındaki korelasyonların $.41$ ile $.59$ arasında olduğu belirtilmiştir (Özer, 1994).

Ölçekte bulunan ilk on maddenin toplamı ile sürekli öfke alt ölçeği; 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31 no’lu maddelerin toplamı ile öfke içte alt ölçeği; 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33 no’lu maddelerin toplamı ile öfke dışa alt ölçeği; 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34 no’lu maddelerin toplamı ile öfke kontrol alt ölçeği puanları elde edilmektedir. Sürekli öfke alt ölçeğinden alınan yüksek puanların, öfke düzeyinin yüksek olduğunu ve

öfke içte alt ölçeğinden alınan yüksek puanların öfkenin bastırılmış olduğunu, öfke dışı ölçeğinden alınan yüksek puanların, öfkenin kolay ifade edilebildiğini ve öfke kontrol ölçeğinden alınan yüksek puanlar ise öfkenin kontrol edilebildiğini belirtmektedir (Savaşır ve Şahin 1997: 71-78).

3.3.3. Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Araştırmada; ergenlerin anne baba tutumlarını ölçmek amacıyla Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından geliştirilen “Ana Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ana baba Tutum Ölçeği, ilk olarak 1972 yılında Kuzgun tarafından geliştirilmiş, ancak uygulamalar sonucunda alt ölçeklerin birbirinden bağımsız ölçme yapamadığı ve test tekrar test uygulamasında alt boyutlara ilişkin korelasyon katsayılarının yeterli bulunmaması nedeniyle ölçeğin yeniden ele alınıp, geliştirilmesine karar verilmiştir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışması için 1992-1993 öğretim yılında Gazi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 100 öğrenciye uygulama yapılmıştır. Geliştirilen ölçek faktör analizi sonuçlarına göre demokratik (15 madde), otoriter (10 madde) ve koruyucu/istekçi (15 madde) olarak adlandırılan birbirinden bağımsız 3 boyuttan ve toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 5’li likert tipi (5= Tamamen uygun, 4= Çok uygun, 3= Biraz uygun, 2= Pek uygun değil ve 1=Hiç uygun değil) derecelendirmeye ölçülmektedir. Alt boyutlara giren maddeler ise şu şekildedir:

Demokratik tutum alt ölçeğine giren maddeler: 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39 ‘dur.

Otoriter tutum alt ölçeğine giren maddeler: 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38 ve 40’dır.

Koruyucu/istekçi tutum alt ölçeğine giren maddeler: 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33 ve 34’tür.

Güvenirlik için, ölçeği oluşturan alt boyutların iç tutarlılık katsayıları hesaplanıp, testin kararlılığı için test tekrar test tekniği kullanılmıştır. Bunlara göre Cronbach alfa katsayıları demokratik tutum için .89, otoriter tutum için .78 ve koruyucu/istekçi tutum için .82 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin kararlılık katsayıları demokratik tutum için

.92, otoriter tutum için .79 ve koruyucu/istekçi tutum için .75 olarak hesaplanmıştır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında, veri toplama araçları araştırmacı tarafından random örneklem yoluyla belirlenen Ek-4'te belirtilen ortaöğretim kurumlarında, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 9. 10. 11. ve 12. sınıfta okuyan öğrencilere bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada, öncelikle İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmış, girilen her sınıfta, ölçekler uygulanmadan önce araştırmacı tarafından ölçeklerin cevaplanması hakkında öğrenciler bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmaya katılmak istemeyen öğrencilere ölçekler verilmemiş, veri toplama sırasında ölçekleri doldurmaktan vazgeçen öğrenciler çalışmadan ayrılmıştır. Uygulama esnasında hatalı veya eksik işaretlenen ölçekler belirlenerek çıkarılmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle ölçekler tek tek ele alınarak ölçeklerden alınan puanlar belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçeklere verdikleri cevaplar bilgisayarda SPSS 17.0 programına girilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, çok yönlü varyans analizi (MANOVA) ve anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular .05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, istatistik analizleri sonucu elde edilen bulgular, açıklama ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. “Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var Mıdır?”

Cinsiyet açısından demokratik anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. *Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları*

		Kız			Erkek			Toplam		
		N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Sürekli Öfke	Alt	82	26.74	6.13	87	25.82	5.41	169	26.27	5.77
	Orta	321	24.46	6.23	340	24.02	5.67	661	24.23	5.95
	Üst	97	23.71	6.79	73	21.86	5.19	170	22.91	6.20
	Toplam	500	24.69	6.39	500	24.02	5.66	1000	24.35	6.04
Öfke İçte	Alt	82	19.35	4.79	87	18.59	4.18	169	18.96	4.49
	Orta	321	18.28	4.53	340	17.57	4.09	661	17.92	4.32
	Üst	97	17.20	4.27	73	16.42	4.33	170	16.87	4.30
	Toplam	500	18.25	4.56	500	17.58	4.18	1000	17.92	4.38

Tablo 4.1. Devamı:

Öfke Dışa	Alt	82	19.93	5.57	87	19.01	4.76	169	19.46	5.17
	Orta	321	18.74	5.53	340	18.60	5.24	661	18.67	5.38
	Üst	97	18.79	5.75	73	16.69	4.95	170	17.89	5.51
	Toplam	500	18.94	5.59	500	18.39	5.16	1000	18.67	5.38
Öfke Kontrol	Alt	82	18.69	7.54	87	18.17	4.62	169	18.42	6.19
	Orta	321	19.74	5.31	340	20.41	5.05	661	20.09	5.19
	Üst	97	20.63	5.72	73	23.34	5.81	170	21.80	5.89
	Toplam	500	19.74	5.82	500	20.45	5.29	1000	20.10	5.57

Tablo 4.1. incelendiğinde sürekli öfke açısından en yüksek ortalama demokratik tutum düzeyi alt grupta olan kızların $\bar{X}$ =26.74 ve erkeklerin $\bar{X}$ =25.82 olduğu görülmektedir. Öfke içte öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama demokratik tutum düzeyi alt grupta olan kız $\bar{X}$ =19.35 ve erkek $\bar{X}$ =18.59 öğrenciler olduğu görülmektedir. Öfke dışa öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama demokratik tutum düzeyi alt grupta olan kızların $\bar{X}$ =19.93, erkeklerin $\bar{X}$ =19.01 olduğu belirlenmiştir. Öfke kontrol öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama demokratik tutum düzeyi üst grupta olan kızların $\bar{X}$ =20.63, erkeklerin $\bar{X}$ =23.34 olduğu saptanmıştır.

Cinsiyet açısından demokratik anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Cinsiyet Açısından Demokratik Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sürekli Öfke	1047.27	2	523.63	14.73	.00
Cinsiyet	191.47	1	191.47	5.38	.02
Sürekli Öfke * Cinsiyet	66.89	2	33.44	.94	.39
Hata	35335.27	994	35.54		
Toplam	36527.26	999			

Tablo 4.2. Devamı:

Öfke İçte	391.56	2	195.78	10.38	.00
Cinsiyet	94.24	1	94.24	5.00	.02
Öfke İçte * Cinsiyet	.18	2	.09	.005	.99
Hata	18734.44	994	18.84		
Toplam	19239.60	999			
Öfke Dışa	251.40	2	125.70	4.37	.01
Cinsiyet	185.90	1	185.90	6.47	.01
Öfke Dışa * Cinsiyet	132.81	2	66.40	2.31	.09
Hata	28537.86	994	28.71		
Toplam	28968.41	999			
Öfke Kontrol	1064.24	2	532.12	17.79	.00
Cinsiyet	150.85	1	150.85	5.04	.02
Öfke Kontrol * Cinsiyet	227.65	2	113.82	3.80	.02
Hata	29725.68	994	29.90		
Toplam	31080.00	999			

Tablo 4.2. incelendiğinde demokratik tutum düzeylerine göre ergenlerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark ($F=14.73$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca demokratik tutum düzeyine göre cinsiyet açısından da anlamlı fark olduğu ($F=5.38$, $p<.05$) saptanmıştır. Sürekli öfke ve cinsiyet birlikte demokratik tutum düzeyine göre anlamlı fark ($F=.94$, $p>.05$) olmadığı görülmektedir.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamalarına göre demokratik tutum düzeyleri açısından anlamlı fark ($F=10.38$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Demokratik tutum düzeyine göre cinsiyet açısından da anlamlı fark olduğu ($F=5.00$, $p<.05$) saptanmıştır. Öfke içte ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=.005$, $p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Demokratik tutum düzeylerine göre öfke dışa puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke dışa puanları arasında anlamlı fark ($F=4.37$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Demokratik tutum düzeyine göre cinsiyet açısından da anlamlı fark olduğu ($F=6.47$,

$p<.05$) saptanmıştır. Öfke dışı ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=2.31$, $p>.05$) olmadığı saptanmıştır.

Demokratik tutum düzeylerine göre öfke kontrol puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke kontrol puanları arasında anlamlı fark ($F=17.79$, $p<.05$) olduğu bulunmuştur. Demokratik tutum düzeyine göre cinsiyet açısından da anlamlı fark olduğu ($F=5.04$, $p<.05$) saptanmıştır. Aynı zamanda öfke kontrol ve cinsiyet ortak etkisine göre de anlamlı fark ($F=3.80$, $p<.05$) olduğu görülmüştür.

Sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.28$ ile demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.24$ arasında; demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.28$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=22.78$ arasında; demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.24$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=22.78$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyete göre demokratik tutum düzeyleri açısından oluşan anlamlı farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe sonucuna göre kızların sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.97$ ve erkeklerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=23.90$ olduğu bulunmuştur.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.97$ ile demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=17.93$ arasında; demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.97$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=16.81$ arasında ve demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=17.93$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=16.81$ arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Öfke dışı puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin öfke dışı puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=19.47$ ile

demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin öfke dışı puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=17.74$ arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=18.43$ ile demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=20.08$ arasında; demokratik tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=18.43$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=21.99$ arasında ve demokratik tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=20.08$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=21.99$ arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca öfke kontrol ve cinsiyet birlikte ortak etki açısından oluşan anlamlı farklar incelenmesi sonucunda kız ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.69$ iken erkek ergenlerin $\bar{X}=20.64$ olarak bulunmuştur.

4.2. “Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var mıdır?”

Cinsiyet açısından otoriter anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

		Kız			Erkek			Toplam		
		N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Sürekli Öfke	Alt	109	22.60	6.25	54	23.83	6.22	163	23.01	6.25
	Orta	327	24.92	6.14	358	23.48	5.35	685	24.17	5.78
	Üst	64	27.07	6.88	88	26.30	6.02	152	26.63	6.38
	Toplam	500	24.69	6.39	500	24.02	5.66	1000	24.35	6.04

Tablo 4.3. Devamı:

Öfke İçte	Alt	109	16.95	4.48	54	16.79	3.93	163	16.90	4.30
	Orta	327	18.36	4.53	358	17.24	4.10	685	17.77	4.35
	Üst	64	19.89	4.28	88	19.47	4.13	152	19.65	4.18
	Toplam	500	18.25	4.56	500	17.58	4.18	1000	17.92	4.38
Öfke Dışa	Alt	109	17.55	5.55	54	18.62	6.11	163	17.90	5.75
	Orta	327	19.03	5.50	358	17.94	4.97	685	18.46	5.25
	Üst	64	20.87	5.55	88	20.10	4.95	152	20.42	5.21
	Toplam	500	18.94	5.59	500	18.39	5.16	1000	18.67	5.38
Öfke Kontrol	Alt	109	20.58	5.85	54	20.50	6.48	163	20.55	6.05
	Orta	327	19.82	5.88	358	20.77	5.10	685	20.32	5.50
	Üst	64	17.92	5.16	88	19.10	5.11	152	18.60	5.14
	Toplam	500	19.74	5.82	500	20.45	5.29	1000	20.10	5.57

Tablo 4.3. incelendiğinde sürekli öfke açısından en yüksek ortalama otoriter tutum düzeyi üst grupta olan kızların $\bar{X}$ =27.07 ve erkeklerin $\bar{X}$ =26.30 olduğu görülmektedir. Öfke içte öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama otoriter tutum düzeyi üst grupta olan kız $\bar{X}$ =19.89 ve erkek $\bar{X}$ =19.47 öğrenciler olduğu görülmektedir. Öfke dışa öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama otoriter tutum düzeyi üst grupta olan kızların $\bar{X}$ =20.87, erkeklerin $\bar{X}$ =20.10 olduğu belirlenmiştir. Öfke kontrol öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama otoriter tutum düzeyi alt grupta olan kızların $\bar{X}$ =20.58 ve orta grupta olan erkeklerin $\bar{X}$ =20.77 olduğu görülmektedir.

Cinsiyet açısından otoriter anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. *Cinsiyet Açısından Otoriter Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sürekli Öfke	1005.45	2	502.72	14.28	.00
Cinsiyet	15.79	1	15.79	.44	.50
Sürekli Öfke * Cinsiyet	212.53	2	106.26	3.01	.04
Hata	34994.22	994	35.20		
Toplam	36527.26	999			
Öfke İçte	627.11	2	313.55	16.96	.00
Cinsiyet	47.62	1	47.62	2.57	.10
Öfke İçte * Cinsiyet	37.30	2	18.65	1.00	.36
Hata	18377.02	994	18.48		
Toplam	19239.60	999			
Öfke Dışa	557.22	2	278.61	9.85	.00
Cinsiyet	10.28	1	10.28	.36	.54
Öfke Dışa * Cinsiyet	141.06	2	70.53	2.49	.08
Hata	28105.97	994	28.27		
Toplam	28968.41	999			
Öfke Kontrol	428.61	2	214.30	6.99	.00
Cinsiyet	69.02	1	69.02	2.25	.13
Öfke Kontrol * Cinsiyet	37.41	2	18.71	.61	.54
Hata	30465.79	994	30.65		
Toplam	31080.00	999			

Tablo 4.4. incelendiğinde otoriter tutum düzeylerine göre ergenlerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark ($F=14.28$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Otoriter tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı

($F=.44$, $p>.05$) saptanmıştır. Sürekli öfke ve cinsiyet birlikte otoriter tutum düzeyine göre anlamlı fark ($F=3.01$, $p<.05$) olduğu görülmektedir.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamalarına göre otoriter tutum düzeyleri açısından anlamlı fark ($F=16.96$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Otoriter tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı ($F=2.57$, $p>.05$) saptanmıştır. Öfke içte ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=1.00$, $p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Otoriter tutum düzeylerine göre öfke dışa puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke dışa puanları arasında anlamlı fark ($F=9.85$, $p<.05$) görülmektedir. Otoriter tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı ($F=.36$, $p>.05$) saptanmıştır. Öfke dışa ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=2.49$, $p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Otoriter tutum düzeylerine göre öfke kontrol puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke kontrol puanları arasında anlamlı fark ($F=6.99$, $p<.05$) görülmektedir. Otoriter tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı ($F=2.25$, $p>.05$) saptanmıştır. Öfke kontrol ve cinsiyet ortak etkisine göre de anlamlı fark ($F=.61$, $p>.05$) olmadığı görülmüştür.

Sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre otoriter tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=23.21$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.69$ arasında; otoriter tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.23$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.69$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyete göre otoriter tutum düzeyleri açısından oluşan anlamlı farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe sonucuna göre kızların sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.86$ ve erkeklerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.54$ olduğu bulunmuştur.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre otoriter tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=16.87$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.68$ arasında; otoriter tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=17.80$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.68$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Öfke dışı puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre otoriter tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.90$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.48$ arasında; otoriter tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.48$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.48$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre otoriter tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.54$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.51$ arasında; otoriter tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.30$ ile otoriter tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.51$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öfke kontrol ve cinsiyet birlikte ortak etki açısından oluşan anlamlı farklar incelenmesi sonucunda kız ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.44$, erkek ergenlerin $\bar{X}=20.12$ olarak bulunmuştur.

4.3. “Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanları Aritmetik Ortalamaları Arasında Anlamlı Fark Var Mıdır?”

Cinsiyet açısından koruyucu/istekçi anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5. Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

		Kız			Erkek			Toplam		
		N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Sürekli Öfke	Alt	110	22.80	6.29	80	23.66	5.90	190	23.16	6.13
	Orta	317	24.94	6.06	333	23.49	5.38	650	24.20	5.76
	Üst	73	26.42	7.28	87	26.36	5.97	160	26.39	6.58
	Toplam	500	24.69	6.39	500	24.02	5.66	1000	24.35	6.04
Öfke İçte	Alt	110	17.28	4.38	80	16.38	3.78	190	16.90	4.15
	Orta	317	18.17	4.46	333	17.62	4.15	650	17.89	4.31
	Üst	73	20.06	4.79	87	18.55	4.40	160	19.24	4.63
	Toplam	500	18.25	4.56	500	17.58	4.18	1000	17.92	4.38
Öfke Dışa	Alt	110	17.73	5.94	80	17.97	5.19	190	17.83	5.62
	Orta	317	19.04	5.22	333	18.09	4.92	650	18.55	5.09
	Üst	73	20.34	6.26	87	19.95	5.75	160	20.13	5.97
	Toplam	500	18.94	5.59	500	18.39	5.16	1000	18.67	5.38
Öfke Kontrol	Alt	110	20.83	5.85	80	20.87	5.29	190	20.85	5.61
	Orta	317	19.44	5.14	333	20.68	5.16	650	20.08	5.19
	Üst	73	19.42	8.06	87	19.16	5.63	160	19.28	6.82
	Toplam	500	19.74	5.82	500	20.45	5.29	1000	20.10	5.57

Tablo 4.5. incelendiğinde sürekli öfke açısından en yüksek ortalama koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan kızların $\bar{X}$ =26.42 ve erkeklerin $\bar{X}$ =26.36 olduğu görülmektedir. Öfke içte öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan kız $\bar{X}$ =20.06 ve erkek $\bar{X}$ =18.55 öğrenciler olduğu görülmektedir. Öfke dışa öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan kızların $\bar{X}$ =20.34, erkeklerin $\bar{X}$ =19.95 olduğu belirlenmiştir. Öfke kontrol öfke ifade tarzı açısından en yüksek ortalama

koruyucu/istekçi tutum düzeyi alt grupta olan kızların $\bar{X}$ =20.83, erkeklerin $\bar{X}$ =20.87 olduğu saptanmıştır.

Cinsiyet açısından koruyucu/istekçi anne baba tutumu düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. *Cinsiyet Açısından Koruyucu/İstekçi Anne Baba Tutumu Düzeyine Göre Ergenlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Puanlarının Varyans Analizi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sürekli Öfke	906.33	2	453.16	12.79	.00
Cinsiyet	8.01	1	8.01	.22	.63
Sürekli Öfke * Cinsiyet	220.04	2	110.02	3.10	.04
Hata	35197.97	994	35.41		
Toplam	36527.26	999			
Öfke İçte	525.35	2	262.67	14.04	.00
Cinsiyet	165.82	1	165.82	8.86	.00
Öfke İçte * Cinsiyet	30.57	2	15.28	.81	.44
Hata	18585.20	994	18.69		
Toplam	19239.60	999			
Öfke Dışa	476.14	2	238.07	8.35	.00
Cinsiyet	23.14	1	23.14	.81	.36
Öfke Dışa * Cinsiyet	54.60	2	27.30	.95	.38
Hata	28329.14	994	28.50		
Toplam	28968.41	999			
Öfke Kontrol	209.88	2	104.94	3.40	.03
Cinsiyet	19.56	1	19.56	.63	.42
Öfke Kontrol * Cinsiyet	103.49	2	51.74	1.68	.18
Hata	30611.19	994	30.79		
Toplam	31080.00	999			

Tablo 4.6. incelendiğinde koruyucu/istekçi tutum düzeylerine göre ergenlerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı fark ($F=12.79$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Koruyucu/istekçi tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı ($F=.22$, $p>.05$) saptanmıştır. Sürekli öfke ve cinsiyet birlikte koruyucu/istekçi tutum düzeyine göre anlamlı fark ($F=3.10$, $p<.05$) olduğu görülmektedir.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamalarına göre koruyucu/istekçi tutum düzeyleri açısından anlamlı fark ($F=14.04$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Koruyucu/istekçi tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark olduğu ($F=8.86$, $p<.05$) saptanmıştır. Öfke içte ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=.81$, $p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Koruyucu/istekçi tutum düzeylerine göre öfke dışa puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke dışa puanları arasında anlamlı fark ($F=8.35$, $p<.05$) olduğu belirlenmiştir. Koruyucu/istekçi tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark ($F=.81$, $p>.05$) olmadığı saptanmıştır. Öfke dışa ve cinsiyet ortak etkisi açısından anlamlı fark ($F=.95$, $p>.05$) olmadığı belirlenmiştir.

Koruyucu/istekçi tutum düzeylerine göre öfke kontrol puanları aritmetik ortalamalarına göre öfke kontrol puanları arasında anlamlı fark ($F=3.40$, $p<.05$) belirlenmiştir. Koruyucu/istekçi tutum düzeyine göre cinsiyet açısından anlamlı fark ($F=.63$, $p>.05$) olmadığı saptanmıştır. Öfke kontrol ve cinsiyet ortak etkisine göre de anlamlı fark ($F=1.68$, $p>.05$) olmadığı görülmüştür.

Sürekli öfke puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre koruyucu/istekçi tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=23.23$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.39$ arasında; koruyucu/istekçi tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.22$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=26.39$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyete göre koruyucu/istekçi tutum düzeyleri açısından oluşan anlamlı farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe sonucuna göre kızların sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.72$ ve erkeklerin sürekli öfke puanları aritmetik ortalaması $\bar{X}=24.50$ olduğu bulunmuştur.

Öfke içte puanları aritmetik ortalamaları arasında oluşan farkın kaynağına Scheffe testi ile bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre koruyucu/istekçi düzeyi alt grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=16.83$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=17.89$ arasında; koruyucu/istekçi tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=16.83$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=19.31$ arasında ve koruyucu/istekçi tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=17.89$ ile demokratik tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları $\bar{X}=19.31$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Öfke dışı puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre koruyucu/istekçi tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=17.85$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.14$ arasında; koruyucu/istekçi tutum düzeyi orta grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=18.56$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.14$ arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir.

Öfke kontrol puanları aritmetik ortalamaları açısından oluşan farkın kaynağına bakmak için Scheffe yapılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonucuna göre koruyucu/istekçi tutum düzeyi alt grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=20.85$ ile koruyucu/istekçi tutum düzeyi üst grupta olan ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.29$ arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öfke kontrol ve cinsiyet birlikte ortak etki açısından oluşan anlamlı farklar incelenmesi sonucunda kız ergenlerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=19.90$, erkek ergenlerin $\bar{X}=20.24$ olarak bulunmuştur.

Araştırma sonucuna bakıldığında, ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir.

Demokratik tutum düzeyleri açısından oluşan anlamlı farkın kaynağına Scheffe testi ile baktığımızda, sürekli öfke düzeyinde alt grup ile orta grup, alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında pozitif yönde anlamlı fark olduğu; öfke içte düzeyinde alt grup ile orta grup, alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında pozitif yönde anlamlı fark olduğu; öfke dışı düzeyinde alt grup ile üst grup arasında pozitif yönde

anlamli fark olduğu; öfke kontrol düzeyinde ise alt grup ile orta grup arasında negatif yönde, alt grup ile üst grup arasında negatif yönde, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu belirlenmiştir.

Otoriter tutum düzeyleri açısından oluşan anlamli farkın kaynağına Scheffe testi ile baktığımızda, sürekli öfke düzeyinde alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke içte düzeyinde alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke dışa düzeyinde alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke kontrol düzeyinde ise alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında pozitif yönde anlamli fark olduğu belirlenmiştir.

Koruyucu/istekçi tutum düzeyleri açısından oluşan anlamli farkın kaynağına Scheffe testi ile baktığımızda, sürekli öfke düzeyinde alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke içte düzeyinde alt grup ile orta grup, alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke dışa düzeyinde alt grup ile üst grup, orta grup ile üst grup arasında negatif yönde anlamli fark olduğu; öfke kontrol düzeyinde ise alt grup ile üst grup arasında pozitif yönde anlamli fark olduğu belirlenmiştir.

Araştırma bulgularını yorumladığımızda, ailelerin demokratik tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaların otoriter tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucu tespit edilmiştir. Ayrıca, koruyucu/istekçi tutum düzeyi de yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı belirlenmiştir.

Araştırma bulgularına baktığımızda cinsiyete göre anlamli farklılıklar olduğu bulunmuş olup bu farklılıklara baktığımızda;

Demokratik tutuma sahip ailelerde; kız öğrencilerin sürekli öfke, öfke içte, öfke dışa düzeyi erkek öğrencilerden yüksektir. Erkek öğrencilerin öfke kontrol düzeyi kızlardan yüksektir.

Otoriter tutuma sahip ailelerde; kız ve erkek öğrencilerin sürekli öfke, öfke dışa ve öfke kontrol düzeyi aynıdır. Kız öğrencilerin öfke içte düzeyi erkeklerden yüksektir.

Koruyucu/istekçi tutuma sahip ailelerde; kız ve erkek öğrencilerin sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol düzeyi aynıdır. Kız öğrencilerin öfke içte düzeyi erkek öğrencilerden yüksektir.

Literatüre baktığımızda; Fiyakalı (2008)'nın lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, anne baba eğitim düzeyi ve anne baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırmalı olarak incelediği araştırmasının bulguları araştırmamızın bulgularıyla örtüşmekte olup, elde edilen bulgulara göre, lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları arasında anne baba tutumlarına göre anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne baba boşanma durumu ve anne tutum düzeyi ortak etkisinin öğrencilerin sürekli öfke ve öfke kontrol tarzlarında; anne baba boşanma durumu ve baba tutum düzeyi ortak etkisinin ise, öğrencilerin sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol tarzlarında anlamlı bir fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Kısaç (1997), araştırma bulgularına uygun olarak erkeklerin öfkelerini daha fazla kontrol ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Kırmızı (2008)'nin araştırmasına göre ise kızların öfke kontrol puanlarının erkeklerin puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Uslu (2015)'nin araştırma sonucuna göre, anne babadan algılanan koruyucu-istekçi tutum alt ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır, anne babadan algılanan demokratik ve otoriter tutum alt ölçekleri cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Yani anne babadan algılanan demokratik ve otoriter tutum alt ölçekleri puanları açısından erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır.

Anne baba tutumlarının ergenlerde öfkeye etkisini incelediğimizde;

Demokratik ailelerde öfkenin az olmasının nedenlerine baktığımızda, demokratik anne baba tutumu sergileyen ailelerin çocuğunun daha özgür olması çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duyulması temeline dayanan bir yaklaşımla, çocuğa bazı sorumluluklar verilmesi, söz ve seçim hakkı tanınması, çocuğa güven duyulup ve desteklenmesi, bu tutumun temelinde sevgi ve bağımsızlık olması olarak görebiliriz.

Otoriter ailelerde öfkenin fazla olmasının nedenlerine baktığımızda, bu tutumu benimseyen ailelerde çocuğun kişiliği, gelişimi, istekleri dikkate alınmaması, bu ailelerde çocuğu sık cezalandırma görülmesi, çocuğun bağımsızlığının engellenmesi, sevgi kendilerine istenildiği şekilde davrandığı zaman gösterilmesi nedeniyle çocuğun öfkesi artabilmektedir.

Koruyucu/istekçi ailelerde öfkenin fazla olmasının nedenlerine baktığımızda, bu tutumu benimseyen aileler çocuğu gereğinden fazla kontrol etme ve koruma tutumuna girdikleri için çocuk yalnız başına karar alamaması, çocukta kendine güven duygusunun gelişmemesi ve bu çocukların ailelerine bağımlı olarak yetişmeleri sonucu sorumluluk alamamakta ve sonuçta çocuklar kendi kişiliklerini geliştirmedikleri ve başkasından destek görmedikçe hiçbir şey yapamadıkları için öfkeleri artabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirilmiş, yapılan değerlendirmelerin neticesinde gerek uygulamaya gerekse daha sonra bu alanda yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırma, ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, ailelerin demokratik tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaların otoriter tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaların koruyucu/istikçi tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında cinsiyet açısından da anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik tutuma sahip olan ailelerde; kız öğrencilerin sürekli öfke, öfke içte, öfke dışa düzeyi erkek öğrencilerden yüksek olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre öfkelerini daha fazla kontrol ettikleri görülmektedir. Otoriter ve koruyucu/istikçi tutuma sahip olan ailelerde; kız ve erkek öğrencilerin sürekli öfke, öfke dışa ve öfke kontrol düzeyinin aynı olduğu, kız öğrencilerin öfke içte düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda anne baba tutumlarının ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarında etkili olduğu görülmektedir. Anne babaların çocuklarına en uygun ortam yaratmaları ve çocukların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri daha özgür ve demokratik ortamlar sağlayabilmeleri amacıyla, bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler ışığında uygulamalara ve bu konuyla ilgili yapılacak olan araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Rehberlik ve psikolojik danışmanların ailelere anne baba tutumları ve öfke kontrolüne yönelik eğitim seminerleri vermeleri önerilebilir. Ayrıca, öğrencilere öfke kontrolünü artırmaya yönelik grup ya da bireysel çalışmalar yapılması faydalı olabilir.

Rehberlik Araştırma Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri vb. eğitim kuruluşlarının, anne babalara yönelik eğitim programları hazırlayarak öfke kontrolü ve anne baba tutumları konusunda ailelerin bilinçlenmelerini sağlamaları önerilebilir.

Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan rehberlik ve yönlendirme dersi müfredatında anne baba tutumuna ve öfke kontrolüne yönelik etkinliklere yer verilmesi önerilmektedir.

Medya kuruluşları tarafından diziler, eğitici programlar vb. aracılığıyla toplumda ebeveyn tutumu ve ergen öfkesi arasındaki ilişkinin önemini yansıtan programlara yer verilebilir.

Anne baba tutumu ve öfke arasındaki ilişkiye dikkat çeken kitapçık, broşür vb. materyaller aracılığıyla toplumsal kitlelerin bilgilendirilmesi sağlanabilir.

5.2.2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın farklı seviyelerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılması önerilebilir.

Anne baba tutumu ve öfkenin farklı değişkenlerle olan ilişkisine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Benzer çalışmalar, evren ve örneklem genişletilerek farklı illerde yapılabilir.

6. KAYNAKÇA

- ACAR, S. B., 2015. “Ön Ergenlerde Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumu ve Örselenme Yaşantılarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- ALPOĞUZ, D. ve ŞAHİN, A., 2014. “Demokratik veya Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi”, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 2(3). ss.53-67.
- ANABİLİM EĞİTİM KURUMLARI, 2016. http://www.anabilim.k12.tr/images/content/ergenlik_donemi_anne.pdf, 09/06/2016.
- ARSLAN, G. ve KABASAKAL, Z., 2013. “Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Turkish Studies, 8(6). ss.33-42.
- ATEŞ, F. B. ve AKBAŞ, T., 2012. “Ergenlerde Görülen Kural Dışı Davranışların Aile İşlevselliği ve Yaşam Kalitesi Açısından İncelenmesi”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21 (2). ss.337-352.
- AVCI, D. ve KELLEÇİ, M., 2015. “Lise Öğrencilerinde Öfke, Saldırganlık ve Ruhsal Belirtiler Arasındaki İlişki”, Literatür Sempozyum Psikiyatri / Nöroloji / Davranış Bilimleri Dergisi, 1(5). ss.34-42.
- AYDIN, B., 2010. Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara.
- AYDINOĞLU-AVCI, F., 2009. “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Arkadaş İlişkileri ve Cinsiyete Göre Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- BALAT, G. U., 2007. “İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi”, Eğitim ve Bilim, 32(143). ss.89-99.
- BALKAYA, F. ve ŞAHİN, N. H., 2003. “Çok Boyutlu Öfke Ölçeği”, Türk Psikiyatri Dergisi, (14). ss.192-202.

- BAŞAL, H. A., BAĞÇELİ-KAHRAMAN, P., TANER-DERMAN, M., KAHRAMAN, Ö. ve SÜMER, H., 2014. “Otoriter ve Demokratik Tutuma Sahip Ebeveynleri olan 5-6 Yaş Çocuklarının Evcilik Oyunlarında Üstlendikleri Roller”, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2). ss.384-409.
- BİLGE, F., 1997. “Eğitim Bilimleri Öğrencilerinin Sürekli Kızgınlık Düzeyleri ve Kızgınlıklarını İfade Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (1). ss.75-80.
- BUREŠOVÁ, I., BARTOŠOVÁ, K. and ČERNÁK, M., 2015. “Connection Between Parenting Styles And Self-Harm In Adolescence”, Procedia Social and Behavioral Sciences, (171). pp.1106-1113.
- ÇAPULCUOĞLU, U., ve GÜNDÜZ, B., 2013. “Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa Çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne-Baba Tutumları”, Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 3(1). ss.201-218.
- DOKUYAN, M., 2016. “12. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3). ss.1-21.
- DURAN, Ö. ve ELDELEKLİOĞLU, J., 2005. “Öfke Kontrol Programının 15–18 Yaş Arası Ergenler Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(3). ss.267-280.
- DÜZGÜN, Ş., 2003. “Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi”, 2(1-2). ss.149-162.
- ERDOĞAN, Ö., ve UÇUKOĞLU, H., 2011. “İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (1). ss.51-72.
- ERÖZKAN, A., 2012. “Ergenlerde Kaygı Duyarlılığı ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(1). ss.43-57.
- FİYAKALI, N. C., 2008. “Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzlarının Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- GÜRLER, A., 2005. “Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Isparta.

- HASKAN-AVCI, Ö. ve YILDIRIM, İ., 2014. “Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(1). ss.157-168.
- KANAK, M. ve PEKDOĞAN, S., 2015. “Ergenlerin Utangaçlık Düzeylerinin Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, The Journal of Academic Social Science Studies, (32). ss. 513-525.
- KAPLAN, B. ve AKSEL, E. Ş., 2013. “Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Nesne Psikoloji Dergisi, 1(1). ss.20-49.
- KARABABA, A. ve DİLMAÇ, B., 2015. “Ergenlerde İnsani Değerlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçimlerini Yordamadaki Rolü”, İlköğretim Online, 14(3). ss.1149-1158.
- KARATAŞ, Z., 2008. “Lise Öğrencilerinde Öfke ve Saldırganlık,” Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(8). ss.277-294.
- KAYMAK-ÖZMEN, S., 2004. “Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2). ss.27-39.
- KELLEÇİ, M., AVCI, D., ERŞAN, E.E. ve DOĞAN, S., 2014. “Bilişsel Davranışçı Tekniklere Dayalı Öfke Yönetimi Programının Lise Öğrencilerinin Öfke ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi”, Anadolu Psikiyatri Dergisi, (15). ss.296-303.
- KESEN, N. F., DENİZ, M. E. ve DURMUŞOĞLU, N., 2007. “Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (17). ss. 353-364.
- KILIÇARSLAN, İ., 2000. “Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- KILINÇ, E. ve MURAT, M., 2012. “Genel Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Göre Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(3). ss.835 - 853.
- KIRIK, A. M., 2014. “Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1). ss.337-347.

- KIRMIZI, Z., 2008. “Lise Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzlarının Ve Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- KISAÇ, İ., 1997. “Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke İfade Düzeyleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KISAÇ, İ., 2005. “Gençlerin Öfkelerini İfade Ettikleri Hedef Kişiler”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2). ss.71-81.
- KOÇ, M., 2004. “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2). ss.231-256.
- KÖKNEL, Ö., 1995. Kişilik: Kaygıdan Mutluluğa, Altın Kitaplar Yayınevi, 13. Basım, İstanbul.
- KUZGUN, Y. ve ELDELEKLİOĞLU, J., 2005. PDR’de Kullanılan Ölçekler. Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme araçları Dizisi:1. (ed. Yıldız Kuzgun, Feride Bacanlı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KÜÇÜKKÖSE, İ. ve BEDEL, A., 2015. “Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzları ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19(3). ss.71-88.
- MACCOBY, E. E. and MARTIN, J. A., 1983. Socialization in the contex of the family: Parent-child interaction. In P. H. Mussen (Series Ed.) ve E. M. Hetherington (Vol. Ed.), Handbook of child psychology: Vo.4. Socialization, personality, and social developmet (4th ed., pp.1-101) Newyork: Wiley.
- MATEJEVIC, M., JOVANOVIĆ, D. and LAZAREVIC, V., 2014. Functionality of family relationships and parenting style in families of adolescents with substance abuse problems, Procedia Social and Behavioral Sciences, (128). pp.281-287.
- NELSON-JONES, R., 1982. Danışma Psikolojisi Kuramları, Editör: Füsün Akkoyun, Cassell Educational Limited.
- ÖGE, Y., 2015. <http://www.sabah.com.tr/saglik/2015/01/05/anne-baba-tutumlari-cocugun-kisiligini-etkiliyor>, 12/08/2016.
- ÖZDEMİR, M. B., 2015. “Etkinlik Temelli Grupla Psikolojik Danışma Müdahale Programının Çocuklarda Öfke ve Saldırganlığı Azaltmaya Yönelik Etkileri”, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 4(10). ss.221-236.

- ÖZER, A. K., 1994. “Sürekli Öfke (SL-ÖFKE) ve Öfke İfade Tarzı (ÖFKE-TARZ) Ölçekleri Ön Çalışması”, Türk Psikoloji Dergisi, 9 (31). ss.26-35.
- ÖZGÜVEN, İ. E., 1998. Psikolojik Testler, Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZMEN, A., 2006. “Öfke: Kuramsal Yaklaşımlar ve Bireylerde Öfkenin Ortaya Çıkmasına Neden Olan Etmenler”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39(1). ss.39-56.
- ÖZMEN, D., ÖZMEN, E., ÇETİNKAYA, A. ve AKİL, İ. Ö., 2016. “Ergenlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları”, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17: 65-73.
- ÖZTÜRK H. B., ILGAR, M.Z., ve ÖZTÜRK, E. E., 2016. “Aile İçi Şiddetin Akademik Başarı ve Saldırganlıkla İlişkisi”, <http://docplayer.biz.tr/9683552-Aile-ici-siddetin-akademik-basari-ve-saldirganlikla-iliskisi.html>, (20.08.2016). ss.115-168.
- ÖZYÜREK, A. ve ÖZKAN, İ., 2015. “Ergenlerin Okula Yönelik Öfke Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2). ss.280-296.
- SARI, T. ve ÖZKAN, İ., 2016. “Ergenlerin Öznel İyi Oluşları ile Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 29(2). ss. 155-162.
- SAVAŞIR, I. ve ŞAHİN, N. H. (Ed.), 1997. “Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler”, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, ss.71-78.
- SAYINER, B., KÖKNEL, Ö. ve TURANLI, M., 2005. “Lise Öğrencilerinde Ana-Baba Tutumunun Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (21). ss.193-212.
- SEZER, A., KOLAÇ, N. ve EROL, S., 2013. “Bir İlköğretim Okulu 4, 5, ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler ile İlişkisi”, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3(4). ss.184-190.
- SEZER, Ö. ve OĞUZ, V., 2010. “Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 18(3). ss.743-758.

- SEZER, Ö., 2010. “Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, (1). ss.1-19.
- SİYEZ, D. M. ve TAN-TUNA, D., 2014. “Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrolü ve İletişim Becerilerinde Çözüm Odaklı Psiko-Eğitim Programının Etkisi”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5(41). ss.11-22.
- SOYKAN, Ç., 2003. “Öfke ve Öfke Yönetimi”, Kriz Dergisi, 11(2). ss.19-27.
- SPIELBERGER, C. D., 1988. State-trait experection inventory. Psychological Assetment Researces, Odessa, FL.
- SPIELBERGER, C. D., JACOBS, G. RUSSEL, F. S., and CRANE, R. S., 1983. Assessment of Anger: The State Trait Anger Scale. In J.N. Butcher, and C.D. Spielberger (Eds.). Advances in Personality Assessment, Hillsdale, N. J: LEA, Vol.2, pp.159-187.
- SÜMER, N., AKTÜRK, E. G. ve HELVACI, E., 2010. “Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış”, Türk Psikoloji Yazıları, 13(25). ss.42-59.
- SÜTÇÜ, S. T., AYDIN, A. ve SORÍAS, O., 2010. “Ergenlerde Öfke ve Saldırganlığı Azaltmak için Bilişsel Davranışçı Bir Grup Terapisi Programının Etkililiği”, Türk Psikoloji Dergisi, 25(66). ss.57-67.
- TEZEL-ŞAHİN, F. ve CEVHER, F. N., 2007. “Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış”, ICANAS 38 (38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- TORESTAD, B., 1990. “What is anger provoking? A Psychological Study of Perceived Causes of Anger”, Aggressive Behavior, (16). pp.9-26.
- TUZCUOĞLU, A. S. ve ERDOĞAN, F. H., 2014. “Ortaokula Devam Eden 11 – 12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(8). pp.355-369.
- USLU, E. B., 2015. “14-17 Yaş Arasındaki Ergenlerin Yetiştirilme Tarzlarına Göre Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- WOLFRADT, U., HEMPEL, S. and MILES, J. N. V., 2003. "Perceived Parenting Styles, Depersonalisation, Anxiety And Coping Behaviour In Adolescents", *Personality and Individual Differences*, (34). pp.521-532.
- YAVUZER, H., 2000. *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YAVUZER, H., 2001. *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, 20. Basım, Ankara.
- YAVUZER, H., 2004. *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YAVUZER, Y. ve KARATAŞ, Z., 2013. "Ergenlerde Otomatik Düşünceler ile Fiziksel Saldırganlık Arasındaki İlişkide Öfkenin Aracı Rolü", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2). ss.117-123.
- YAVUZER, Y., 2011. "Okullarda Saldırganlık/Şiddet: Okul ve Öğretmenle İlgili Risk Faktörleri ve Önleme Stratejileri", *Millî Eğitim*, (192). pp.43-61.
- YILDIZ, S. A., 2004. "Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık", *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4). pp.131-149.

7. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı : Dinçer SAĞIR
Doğum Yeri ve Tarihi : Tarsus, Mersin, 1974
Medeni Hali : Evli
İş Adresi : Hasan Adalı Anadolu Lisesi
Telefon : 0.542.8970808
e-mail : dincersagir@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

Yüksek Lisans : Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı,
Mersin – 2016
Üniversite : Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve
Öğretimi Bölümü, Adana – 1998
Lise : Çobanoğlu Ticaret Meslek Lisesi, Adana – 1992
Ortaokul : Cumhuriyet Ortaokulu, Adana – 1989
İlkokul : Emine Sapmaz İlkokulu, Adana – 1985

ÇALIŞMA HAYATI

2010- : Hasan Adalı Anadolu Lisesi, Adana.
2007-2010 : Dr. M. Feyyaz Etiz Anadolu Lisesi, Adana.
2005-2007 : Anadolu İlköğretim Okulu, Adana.
2004-2005 : Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulu, Gaziantep.
2003-2004 : Serince İlköğretim Okulu, Gaziantep.
1998-2003 : Kelekli İlköğretim Okulu, Gaziantep.

8. EKLER

8.1. Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Değerli öğrenciler;

Lise öğrencilerinin öfke ve öfke ifade tarzları ile algılanan anne - baba tutumlarını incelemeye yönelik olarak yürütülen bu çalışmada sizden istenen, bölümlerin başında bulunan yönergeleri dikkatle okuyarak soruları yanıtlamanızdır. Bu sorularda doğru veya yanlış cevap yoktur. Önemli olan verdiğiniz cevabın sizin için doğru olmasıdır. Soruları yanıtlarken, olması gerekeni değil, sizin her zamanki düşünce ve davranışlarınızı yansıtan yanıtları vermeniz önemlidir.

Bu araştırmanın başarıyla tamamlanabilmesi, sonuçların güvenilir olması, doğruyu yansıtması için testteki sorulara vereceğiniz yanıtlar büyük önem taşımaktadır. Lütfen, tüm soruları yanıtlayınız, bir soruya birden fazla yanıt vermeyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Verdiğiniz yanıtlar gizli kalacak ve yalnız araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Psikolojik Danışman Dinçer SAĞIR
Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

CİNSİYETİNİZ : E () K ()

8.2. Ek-2: Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği

I. Bölüm

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayanı seçerek üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

1. Hiç
2. Biraz
3. Oldukça
4. Tümüyle

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç		Tümüyle	
	(1)	(2)	(3)	(4)
1. Çabuk parlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Kızgın mizaçlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Öfkesi burnunda bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Öfkelenince ağzıma geleni söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmaya gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	(1)	(2)	(3)	(4)

II. Bölüm

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda genelde ne yaptığınızı düşünerek o ifadenin yanında sizi en iyi tanımlayan sayının üzerine (X) işareti koyarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeyin.

1. Hiç
2. Biraz
3. Oldukça
4. Tümüyle

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç			Tümüyle
11. Öfkemi kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Kızgınlığımı gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Öfkemi içime atarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Başkalarına karşı sabırlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Somurtur ya da surat asarım.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç			Tümüyle
16. İnsanlardan uzak dururum.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Soğukkanlılığımı korurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. İçin için köpürürüm ama gösteremem.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç		Tümüyle	
21. Davranışlarımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. Başkalarıyla tartışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç		Tümüyle	
26. Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
27. Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
28. Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
29. Kötü şeyler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
30. Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

	Hiç		Tümüyle	
31. İçimden insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
32. Sinirlerime hakim olamam.	(1)	(2)	(3)	(4)
33. Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
34. Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)

8.3. Ek-3: Ana Baba Tutumları Envanteri

ANA-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ (ABTÖ)

Size, anne babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocukların toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin veya babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derece benzediğini onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

		Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmış gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Arkadaşlarımı eve çağırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Bana hükmetmeye çalışır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

		Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Küçük yaşmdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

8.4. Ek-4: Uygulama Yapılan Okul Listesi

1. ukurova Toroslar Anadolu Lisesi
2. Adana Ticaret Borsası Anadolu Lisesi
3. İbrahim Atalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
4. İlhan Atış Anadolu Lisesi
5. Fatih Terim Anadolu Lisesi
6. Büyük Selçuklu Anadolu Lisesi
7. Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
8. Lokman Hekim Anadolu Lisesi
9. TOKİ Köprölü Anadolu Lisesi
10. Dadaloğlu Anadolu Lisesi
11. Sevim Tekin Anadolu Lisesi
12. Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi

8.5. Ek-5: Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98258552-20-E.3940031
Konu : Dinçer SAĞIR'ın Tez Çalışması

07/04/2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Çağ Üniversitesi'nin 21/03/2016 tarihli ve 23867972/225 sayılı yazısı.

Çağ Üniversitesi Psikoloji tezli yüksek lisans öğrencisi Dinçer SAĞIR'ın *"Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi"* konulu tezi kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Merkez ilçelerde bulunan ekli listedeki okullarda Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ile Ana-Baba Tutum Ölçeği'ni uygulamak isteği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

İlimiz "İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu"nun 06/04/2016 tarihli "Uygundur" raporu doğrultusunda, Müdürlüğümüze bağlı ekli listedeki okullarda söz konusu tez çalışmasının 2015/2016 eğitim-öğretim yılında, eğitim-öğretimin aksatılmasına mahal vermeden yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet ÇALIŞKAN
Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
07/04/2016

Durmuş GENÇER
Vali a.
Vali Yardımcısı

Elektronik Ağ : <http://adana.meb.gov.tr>

E-posta: arge01@meb.gov.tr

Adres : Döşeme Mahallesi Mücahitler Caddesi Yeni Valilik Binası 01130 Seyhan / Adana

Tel: (0 322) 458 83 71 - 1666

Faks: (0 322) 458 83 92

Bu evrak orijinali elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorun.meb.gov.tr> adresinden d1226-8f3c-3691-h6h5-13hd kodu ile teyit edilebilir.